

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedra**

Egidijaus Semėno,
V kurso, darbo teisės
studijų šakos studento

Magistro darbas

**Profesionaliojo sportininko teisinis statusas Europos Teisingumo Teismo
jurisprudencijoje**

Darbo vadovas: Asist. Arnas Paliukėnas

Recenzentas: Doc. dr. Tomas Davulis

Vilnius 2012

TURINYS

IVADAS	2
1. SPORTINĖS VEIKLOS REGLAMENTAVIMAS EUROPOS SAJUNGOS TEISĖJE	7
1.1. Sporto vieta Europos Sąjungos teisėje	8
1.2. Europos Teisingumo Teismo vaidmuo reglamentuojant sportinę veiklą	11
1.3. Profesionaliojo sportininko samprata.....	13
1.3.1. Profesionalusis sportininkas – darbuotojas.....	13
1.3.2. Profesionalusis sportininkas – sporto paslaugų teikėjas.....	17
2. KOMANDINIŲ SPORTŲ UŽSIIMANČIO PROFESIONALIOJO SPORTININKO PADĖTIES YPATUMAI	19
2.1. Draudimas dėl pilietybės diskriminuoti profesionaliuosius sportininkus	19
2.1.1. Draudimas dėl pilietybės diskriminuoti valstybių narių profesionaliuosius sportininkus	20
2.1.2. Draudimas dėl pilietybės diskriminuoti nepriklausančių Europos Sąjungai valstybių profesionaliuosius sportininkus	29
2.2. Profesionaliujų sportininkų perėjimo iš vieno klubo į kitą problematika	35
2.2.1. Profesionaliujų sportininkų padėtis pasibaigus sutarčiai su klubu.....	35
2.2.2. Su jaunų žaidėjų mokymu susijusios problemos	39
3. INDIVIDUALIA SPORTINE VEIKLA UŽSIIMANČIO SPORTININKO PADĖTIES YPATUMAI	44
3.1. Profesionaliojo sportininko vykdomos individualios sportinės veiklos ribojimo dėl nepriklausymo atitinkamos sporto šakos federacijai ypatumai	44
3.2. Profesionaliojo sportininko vykdomos individualios sportinės veiklos ribojimo dėl priemonių, kuriomis yra trukdoma konkurencijai, ypatumai	48
IŠVADOS	52
LITERATŪROS SĄRAŠAS	54
SANTRAUKA	58
SUMMARY	59

IVADAS

Temos aktualumas. Profesionaliojo sporto teisinių santykių pobūdis, jų prigimties bei pasireiškimo ypatumai ir kiti iš šių teisinių santykių kylantys klausimai pastaraisiais metais Lietuvoje yra aktuali tema. Lietuvos Respublikos teismai, nagrinėdami iš profesionaliojo sporto teisinių santykių kylančius ginčus, dažniausiai susiduria su Lietuvos Respublikos darbo kodekso¹ (toliau – Darbo kodeksas) taikymo šiems teisiniams santykiams problema. Labiausiai atitinkančia esamą teisinį reglamentavimą profesionaliojo sporto teisinių santykių srityje laikytina Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. vasario 21 d. nutartyje civilinėje byloje *K. M. prieš UAB „A. S. Žalgirio krepšinio centras“*, Nr. 3K-3-65/2011², išdėstyta pozicija. Remiantis teismo pateiktu išaiškinimu, analizuojami teisiniai santykiai panašiausi ne į darbo, o į atlygintinų paslaugų teikimo santykius, t.y. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso³ (toliau – Civilinis kodeksas) reglamentuojamus civilinius teisinius santykius. Darytina išvada, kad profesionalusis sportininkas, vykdydamas sportinę veiklą, teikia sporto paslaugas, t.y. rengiasi varžyboms ir jose dalyvauja, o sporto organizacija perka šias specifinio pobūdžio paslaugas.

Akivaizdu, kad Darbo kodekso taikymo profesionaliojo sporto teisiniams santykiams problema apima ir paties sportininko statusą – nors Lietuvoje profesionalusis sportininkas prilyginamas atlygintinų paslaugų teikėjui Civilinio kodekso prasme⁴, kitose valstybėse jis turi sporto organizacijos darbuotojo statusą. Kalbant apie darbo aktualumą dar tik besiformuojančiai Lietuvos sporto teisės teorijai, šis darbas gali turėti įtakos analizuojamos teisės srities tyrimų objekto praplėtimui – neatsiejamai nuo Lietuvoje kylančių su profesionaliojo sporto reglamentavimu susijusių problemų vis daugiau

¹ Valstybės žinios, 2002, Nr. 64-2569.

² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. vasario 21 d. nutartis civilinėje byloje *K. M. prieš UAB „A. Sabonio Žalgirio krepšinio centras“*, 3K-3-65/2011, kat. 19.1; 130.3.2 (S).

³ Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262.

⁴ Pažymėtina, kad 2000 – 2011 m. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nagrinėjo tik su komandiniu, o ne individualiu sportu susijusias bylas.

dėmesio šioje teisės mokslo srityje privalo būti skiriama sportinės veiklos reglamentavimo atitikimui Europos Sąjungos teisės aktams. Atsižvelgiant į Europos Teisingumo Teisme priimamų sprendimų ir nutarčių tendencijas, ir Lietuvoje veikiančių atitinkamų sporto šakų organizacijų taisyklėse ar kituose veiklos dokumentuose gali būti nuostatų, kuriose galima rasti profesionaliųjų sportininkų diskriminacijos dėl pilietybės apraiškų, taip pat neatmestina, jog tokios taisyklės gali sudaryti darbuotojų judėjimo laisvės, laisvės teikti paslaugas ribojimus.

Objektas. Šio darbo objektas yra Europos Teisingumo Teismo jurisprudencijoje pateikiamas profesionaliojo sportininko teisinis statusas, jo padėties ypatumai. Pagal Tarptautinių žodžių žodyną⁵ žodis „statusas“ reiškia teisinę padėtį asmens padėtį visuomenės grupėje arba grupės padėtį didesnėje bendruomenėje. Šis žodis yra kilęs iš lotyniško žodžio *status*, kuris reiškia padėtį, būklę. Darbe nėra nagrinėjama profesionaliojo sportininko teisinė padėtis pagal užsienio valstybių teisę, taip pat nėra stengiamasi atsakyti į klausimą, kokiai teisės šakai – civilinei ar darbo – yra artimesni profesionalaus sporto teisiniai santykiai. Šiame darbe koncentruojamasi į Europos Teisingumo Teismo sprendimus ir nutartis, kurių pagalba galima daryti išvadas apie profesionaliojo sportininko teisinę padėtį pagal Europos Sąjungos teisę. Taip pat yra analizuojamos pagrindinės Europos Teisingumo Teismą pasiekusios iš profesionaliųjų sportininkų veiklos kylančios bylos.

Tikslas. Šio darbo tikslas – pasitelkiant Europos Teisingumo Teismo sprendimus ir nutartis atskleisti profesionaliojo sportininko teisinę padėtį. Detalizuojant iškeltą tikslą būtina pažymėti, kad šiame darbe reikalinga išanalizuoti pagal Europos Sąjungos teisę profesionaliajam sportininkui suteikiamų teisių apimtį, taip pat – kaip šiomis teisėmis yra naudojamosi, kokie ginčai tarp šalių kyla dėl netinkamo Europos Sąjungos teisės taikymo arba prieštaraujančių Europos Sąjungos teisei sporto organizacijų, nacionalinių federacijų ar asociacijų dokumentuose įtvirtintų nuostatų teisėtumo. Pažymėtina, kad, nors šio darbo objektas yra Europos Teisingumo Teismo jurisprudencijoje pateikiamas profesionaliojo sportininko teisinis statusas, darbe daug dėmesio skiriama ir profesionaliojo sporto teisei. Norint pasiekti darbo tikslą yra iškeliami konkretūs uždaviniai – pirmasis iš jų yra

⁵ Tarptautinių žodžių žodynas. Sudarytojai BENDORIENĖ, A.; BOGUŠIENĖ, V.; DAGYTĖ, E. [ir kt.]. Atsakomasis redaktorius KINDERYS, A. Vilnius: Alma littera, 2001. 701 p.

atskleisti profesionaliojo sportininko sampratą pagal Europos Sąjungos teisę. Antro uždavinio rezultatas pasireišk komandiniu sportu užsiimančių profesionalių sportininkų padėties ypatumų atskleidimu – draudimo diskriminuoti dėl pilietybės ir su perėjimu iš vieno klubo į kitą susijusios problematikos analize. Trečiasis uždavinys apima savarankiška sportine veikla užsiimančio profesionaliojo sportininko statuso analizę, įskaitant, bet neapsiribojant problemomis, kurios dėl sporto organizacijų veiklos dokumentų nesuderinamumo su Europos Sąjungos teise kyla savarankišką sportinę veiklą vykdančiams asmenims.

Tyrimo metodai. Šiame darbe yra naudojami analizės, sistematikos ir lingvistinis mokslinio tyrimo metodai. Analizės metodas šiame darbe pasireiškia Europos Teisingumo Teismo praktikos su profesionaliuoju sportu susijusiose bylose skirstymu į dvi pagrindines dalis – tai bylos, kuriose dalyvaujantys sportininkai užsiima individualia sportine veikla, ir bylos, kuriose viena iš bylos šalių yra komandiniu sportu užsiimantys profesionalieji sportininkai. Šio skirstymo pagrindu gaunami dvejojo pobūdžio problemų blokai – individualia sportine veikla užsiimantys profesionalieji sportininkai susiduria su paslaugų teikimo laisvės ribojimais, galimais konkurencijos taisyklių pagal Europos Sąjungos teisę pažeidimais, o vykdančys sportinę veiklą sporto organizacijoje profesionalieji sportininkai susiduria su darbuotojų judėjimo laisvės pažeidimais, diskriminavimo dėl pilietybės problemomis. Sisteminis metodas darbe naudojamas tam, kad būtų aiškiai atskirtos profesionalių sportininkų grupės, laisvo darbuotojų judėjimo ir paslaugų teikimo laisvės jiems suteikiamos teisės, kuriomis yra naudojamosi laisvai judant valstybėse narėse. Lingvistinis metodas yra naudojamas tinkamai atskleisti Europos Teisingumo Teismo sprendimuose ir nutartyse pateiktą Europos Sąjungos teisės interpretavimą.

Magistro darbo originalumas. Lietuvoje sporto teisės tematika parašytuose straipsniuose dažniausiai yra analizuojamas tiek Lietuvos, tiek užsienio valstybių profesionaliojo sporto teisinis reguliavimas, pateikiami teismų išaiškinimai, susiję su profesionalaus sporto teisiniais santykiais^{6,7}. Nors pagrindinis ir didžiausią reikšmę

⁶ VALASEVIČIUS, S. *Profesionaliojo sportininko teisinis statusas Lietuvoje*. UGDYMAS-KŪNO-KULTŪRA-SPORTAS Nr. 2(52). Kaunas: Lietuvos Kūno Kultūros Akademija, 2004, p. 85-90.

komandiniam profesionaliajam sportui ir sportininkams turėjęs Europos Teisingumo Teismo sprendimas byloje *Union Royale Belge Sociétés de Football Association ir kiti prieš J. M. Bosman*⁸ tiek Lietuvos, tiek užsienio teisės mokslininkų yra nagrinėtas ne kartą, išsamus ir aktualiais Europos Teisingumo Teismo sprendimais ir nutartimis paremtas profesionaliojo sportininko teisinio statuso problematikos tyrimas išsiskiria iš daugumos apie profesionalųjį sportą atliktų tyrimų. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad užsienio literatūroje atskira profesionaliojo sportininko teisinio statuso tema dažniausiai nėra išskiriama, tačiau tokių tyrimų yra⁹. Didžiausias dėmesys yra skiriamas profesionaliajam sportui, tačiau sutinkama laisvo darbuotojų (profesionaliųjų sportininkų) judėjimo ir paslaugų teikimo laisvės analizės.

Svarbiausi šaltiniai. Vien iš pateiktos temos *Profesionaliojo sportininko teisinis statusas Europos Teisingumo Teismo jurisprudencijoje* yra aišku, kad pagrindinis šio darbo šaltinis yra Europos Teisingumo Teismo sprendimai ir nutartys, kuriuose yra pateikti su profesionaliojo sportininko padėtimi ir iš to kylančiomis problemomis susiję Europos Sąjungos teisės išaiškinimai. Šiame darbe taip pat naudojamos tiek Lietuvos, tiek užsienio autorių moksliniais tyrimais apie laisvą darbuotojų judėjimą ir paslaugų teikimo laisvę, profesionaliesiems sportininkams garantuojamas teises ir laisves, įtvirtintas Europos Sąjungos pirminėje teisėje, taip pat kita teisės mokslo literatūra, kurioje pateikiami su sportine veikla ir profesionaliaisiais sportininkais susijusių Europos Teisingumo Teismo sprendimų ir nutarčių komentarai. Kaip šaltinį būtina paminėti ir pozityviąją Europos Sąjungos teisę nuo pat 1957 m. priimtos Europos Ekonominės Bendrijos steigimo sutarties¹⁰, kitaip dar vadinamos Romos sutartimi, iki dabar galiojančios Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo¹¹. Be visų su profesionaliuoju sportu

⁷ PALIUKĖNAS, A. *Darbo santykių reglamentavimo problematika profesionaliajame sporte*. Šiuolaikinės darbo teisės ir socialinės apsaugos teisės teorinės problemos: tarptautiniai ir nacionaliniai aspektai. Vilnius: Justitia, 2009. p. 144-151.

⁸ Europos Teisingumo Teismo 1995 m. gruodžio 15 d. sprendimas byloje Nr. C-415/93, *Union Royale Belge Sociétés de Football Association ir kiti prieš J. M. Bosman* (1995), ETA I-04921.

⁹ BLANPAIN R. *The Legal Status of Sportsmen and Sportswomen Under International, European and Belgian National and Regional Law*. The Hague: Kluwer Law International, 2003.

¹⁰ Europos Ekonominės Bendrijos steigimo sutartis (1957).

¹¹ Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo. OL, 2010, C 83, 53 tomas, p. 47.

susijusių Europos Teisingumo Teismo sprendimų ir nutarčių, kaip svarbiausius šaltinius galima išskirti 2007 m. išleistą *The regulation of sport in the European Union*¹² (autoriai Barbara Bogusz, Adam Jan Cygan ir Erika M. Szyszczak) ir 2003 m. išleistą *Sports law and policy in the European Union*¹³ (autorius – Richard Parrish) knygas, kuriose detalai analizuojamas profesionalusis sportas Europos Sąjungos teisės sistemoje.

¹² BOGUSZ B.; CYGAN, A.; SZYSZCZAK, E. *The regulation of sport in the European Union*. Bodmin, Cornwall: MPG books Ltd, 2007.

¹³ PARRISH, R. *Sports Law and Policy in the European Union*. Manchester: Manchester university press, 2003.

1. SPORTINĖS VEIKLOS REGLAMENTAVIMAS EUROPOS SĄJUNGOS TEISĖJE

1892 metų lapkričio 12 dieną vykusiose futbolo rungtynėse Jungtinių Amerikos Valstijų Allegheny Athletic Association futbolo klubas nugalėjo Pittsburgh Athletic komandą. Svarbiausia šiose rungtynėse buvo ne rezultatas ar kita su rungtynėmis susijusi statistika, o tai, kad tai buvo pirmas įrodymais pagrįstas atvejis, kuomet sportininkas už dalyvavimą rungtynėse gavo atlyginimą¹⁴. Šis faktas liudija tai, kad minėta diena gali būti laikoma profesionaliojo sporto istorijos pradžia.

Profesionaliajam sportui plečiantis į kitus žemynus bei ten atsirandant naujoms rinkoms, atsirado poreikis reglamentuoti šiuos tarp profesionaliųjų sportininkų ir sporto organizacijų susiklostančius teisinius santykius. Kaip rašo Leičesterio universiteto profesorė Erika Szyszczak, teisinės bazės kurti sporto politiką Europos Sąjungos lygmeniu trūkumas lėmė tai, kad sporto reglamentavimas buvo pradėtas nuo Europos Teisingumo Teismo suformuotos teisminės praktikos¹⁵. Europos Teisingumo Teismo byloje *B. N. O. Walrave ir L. J. N. Koch prieš Association Union cycliste internationale*¹⁶ ir *Gaetano Dona prieš Mario Mantero*¹⁷ priimtų sprendimų reikšmė sporto reglamentavimui Europos Sąjungoje pasireiškė Europos Sąjungos teisės taikymo profesionaliojo sporto teisiniams santykiams nustatymu, taip pat buvo išaiškinta, kokiais atvejais ir kokia apimtimi profesionalieji sportininkai naudojami darbuotojų judėjimo ar paslaugų teikimo laisvėmis.

¹⁴ History: Birth of pro football. Nov. 12: Birth of pro football [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2012 m. kovo 27 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.profootballhof.com/history/general/birth.aspx>> [žiūrėta 2012 m. kovo 27 d.];

¹⁵ BOGUSZ B.; CYGAN, A.; SZYSZCZAK, E. *The regulation of sport in the European Union*. Bodmin, Cornwall: MPG books Ltd, 2007. p. 15.

¹⁶ Europos Teisingumo Teismo 1974 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje Nr. 36-74, *B.N.O. Walrave ir L.J.N. Koch prieš Association Union Cycliste Internationale* (1974), ETA 01405.

¹⁷ Europos Teisingumo Teismo 1976 m. liepos 14 d. sprendimas byloje Nr. 13-76, *Gaetano Donà prieš Mario Mantero* (1976), ETA 01333.

1.1. Sporto vieta Europos Sąjungos teisėje

„Dvynėmis“¹⁸ vadinamose bylose *B. N. O. Walrave ir L. J. N. Koch prieš Association Union cycliste internationale* ir *Gaetano Dona prieš Mario Mantero*, kuriose buvo sprendžiami su sportu susiję klausimai, Europos Teisingumo Teismas išaiškino, kokia yra sportinės veiklos vieta Europos Sąjungos teisėje. Atsižvelgdamas į Europos Sąjungos tikslus, 1974 m. priimtame sprendime byloje *B. N. O. Walrave ir L. J. N. Koch prieš Association Union cycliste internationale* Europos Teisingumo Teismas konstatavo, kad Europos Bendrijos (dabar – Europos Sąjungos) teisė reglamentuoja sportinę veiklą tik tiek, kiek ji yra ekonominė veikla Europos Ekonominės Bendrijos steigimo sutarties (dabar – Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo) 2 straipsnio prasme. Pagal šią tuo metu galiojusio Europos Sąjungos pirminės teisės akto nuostatą, Europos Bendrija (dabar – Europos Sąjunga), įkurdamą bendrąją rinką bei palaipsniui derindama valstybių narių ekonominę politiką, kelia sau uždavinį visoje Bendrijoje (dabar – Europos Sąjunga) skatinti darnią ekonominės veiklos plėtrą, nuolatinę ir suderintą plėtotę, vis didesnę stabilumą, greitesnį gyvenimo lygio gerėjimą ir glaudesnius valstybių narių santykius. Nagrinėjant šį teismo pateiktą išaiškinimą kyla problema dėl sporto, kaip ekonominės arba ekonomiškai nereikšmingos veiklos (labiau socialinę ir švietimo funkciją vykdančios veiklos) atribojimo¹⁹. Manytina, kad atsižvelgiant į profesionaliojo sporto specifiką (pagrindiniais profesionaliojo sporto elementais gali būti laikomi atlygintinumas sportininkams, kuris sukuria profesionaliojo sportininko statusą²⁰) ir pajamos komandoms už dalyvavimą varžybose), ši veikla turėtų būti laikoma ekonomine veikla. Tokį teiginį pagrindžia ir Europos Teisingumo Teismo Teismas. Šio teismo praktikoje yra pažymėta, kad būtent darbo funkcijų už užmokestį vykdymas arba atlygintinų paslaugų teikimas (kaip yra profesionaliojo sportininko vykdomos veiklos atveju) turi būti suprantami kaip

¹⁸ BOGUSZ B.; CYGAN, A.; SZYSZCZAK, E. *The regulation of sport in the European Union*. Bodmin, Cornwall: MPG books Ltd, 2007. 35 psl.

¹⁹ PARRISH, R. *The birth of European Union sports law*. Entertainment Law, Vol. 2, No. 2. London: Frank Cass, 2003. 20 psl.

²⁰ Kūno kultūros ir sporto įstatymo 35 str. 4 d. Pasirašius [sportinės veiklos] sutartį, įgyjamas sportininko profesionalo statusas.

ekonominė veikla pagal Europos Sąjungos teisės aktuose įtvirtintas nuostatas²¹. Kalbant apie profesionalųjį sportą, būtina nepamiršti, kad sportas yra laikomas ekonomine veikla tik su išimtimis. Europos Teisingumo Teismas yra ne kartą konstatavęs, kad Europos Sąjungos teisė nėra taikoma išimtinai sportiniais interesais vykdomai veiklai²². Pavyzdžiui, darbuotojų judėjimo laisvės nuostatos negalėtų būti taikomos formuojant nacionalines sporto šakų rinktines, kurios dalyvauja tarptautiniuose turnyruose. Būtina paminėti ir tai, kad sportinė veikla, kuria užsiima sportininkai bei juos subūrusios komandos nesiekiant iš šios veiklos pajamų, yra prilyginama mėgėjiškam sportui arba ne ekonominei veiklai²³. Tokį patį sporto modelį, pagal kurį yra atskiriamas profesionalusis ir mėgėjiškas sportas, turi ir Lietuvos teisinė sistema. Sportinę veiklą reglamentuojančio Lietuvos Respublikos kūno kultūros ir sporto įstatymo²⁴ (toliau – Kūno kultūros ir sporto įstatymas) 14 straipsnyje („Kūno kultūros ir sporto klubų veikla“) yra pateiktas mėgėjiško ir profesionaliojo sporto klubų atskyrimas. Pagrindiniai šių sporto klubų skirtumai išryškunami per šių sporto institucijų tikslus. Kūno kultūros ir sporto įstatymo 14 str. 2 d. yra pažymėta, kad sporto mėgėjų klubų tikslas – tenkinti viešuosius interesus kūno kultūros ir sporto srityje, vienyti sportuotojus ir sportininkus fiziniam aktyvumui, sveikai gyvensenai, kūno kultūros ir sporto plėtrai, siekti kokybinių ir kiekybinių kūno kultūros ir sporto rezultatų. Vadovaujantis Kūno kultūros ir sporto įstatymo 14 str. 3 d., profesionalieji sporto klubai taip pat siekia kokybinių ir kiekybinių sporto rezultatų, tačiau pagrindinis tikslas, kuris skiria analizuojamos formos sporto klubą nuo mėgėjiško sporto klubo, yra tikslas plėtoti profesionalųjį sportą kaip ekonominę veiklą.

Dar XX a. viduryje sportas Europos Sąjungoje buvo suvokiamas kaip mėgėjiška, o ne ekonominė veikla²⁵. Profesionaliojo sporto klubų vykdoma veikla pelninga tapo

²¹ Europos Teisingumo Teismo 1976 m. liepos 14 d. sprendimas byloje Nr. 13-76, *Gaetano Donà prieš Mario Mantero* (1976), ETA 01333. para 12.

²² Europos Teisingumo Teismo 1974 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje Nr. 36-74, *B.N.O. Walrave ir L.J.N. Koch prieš Association Union Cycliste Internationale* (1974), ETA 01405. para 8.

²³ BOGUSZ B.; CYGAN, A.; SZYSZCZAK, E. *The regulation of sport in the European Union*. Bodmin, Cornwall: MPG books Ltd, 2007. p. 4.

²⁴ Valstybės žinios. 1996, Nr. 9-215.

²⁵ BOGUSZ B.; CYGAN, A.; SZYSZCZAK, E. *The regulation of sport in the European Union*. Bodmin, Cornwall: MPG books Ltd, 2007. p. 10.

praėjusio amžiaus devintajame dešimtmetyje, kuomet suaktyvėjo prekyba su klubo ženklu susijusia atributika, išaugo profesionaliųjų sportininkų ir sporto klubų rungtynių transliavimo teisės vertė, o geriausius profesionaliuosius futbolininkus ir komandas žiniasklaida padarė itin populiariais.

Apie augančią sporto svarbą Europos Sąjungos teisėje galima spręsti ir iš Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 165 str. įtvirtintų nuostatų. Atkreiptinas dėmesys, kad šiose nuostatose sportas aptariamas daugiau kaip socialinis – kultūrinis reiškinys, o ne ekonominė veikla²⁶:

- Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 165 str. 1 d. yra pažymėta, kad Europos Sąjunga prisideda prie Europos sporto reikalų skatinimo, kartu atsižvelgdama į jo specifinį pobūdį, savanoriška veikla paremtas struktūras bei jo socialinę ir švietimo funkciją;

- antroje komentuojamo straipsnio dalyje įtvirtinta, kad Europos Sąjunga siekia plėtoti Europinę pakraipą sporto srityje, skatinant teisingumą bei atvirumą sporto varžybose ir už sportą atsakingų organizacijų bendradarbiavimą, taip pat saugant sportininkų, ypač pačių jauniausių, fizinį ir moralinį integralumą;

- galiausiai, trečioje straipsnio dalyje nurodyta, kad Europos Sąjunga ir valstybės narės skatina bendradarbiavimą sporto srityje su trečiosiomis šalimis ir kompetentingomis tarptautinėmis organizacijomis, ypač su Europos Taryba.

Sporto svarba Europos Sąjungoje ne kartą buvo pabrėžta ir Europos Teisingumo Teismo praktikoje. Europos Teisingumo Teismas, sprenddamas su profesionaliuoju sportu susijusias bylas yra ne kartą pažymėjęs, kad sportinė veikla turi itin didelę socialinę svarbą Europos Sąjungoje^{27,28}.

²⁶ Kaip teigia profesorė Erika Szyszczak, sportas kaip socialinis – kultūrinis reiškinys yra siejamas labiau su švietimo nei ekonominės veiklos vykdymo funkcija. *Cit. op.* 12. p. 2.

²⁷ Europos Teisingumo Teismo 1995 m. gruodžio 15 d. sprendimas byloje Nr. C-415/93, *Union Royale Belge Sociétés de Football Association ir kiti prieš J. M. Bosman* (1995), ETA I-04921. Para 103.

²⁸ Europos Teisingumo Teismo 2000 m. balandžio 11 d. sprendimas sujungtose bylose Nr. C-51/96 ir C-191/97, *Christelle Delière prieš Ligue francophone de judo et disciplines associées ASBL* (2000), ETA I-02549. Para 41.

1.2. Europos Teisingumo Teismo vaidmuo reglamentuojant sportinę veiklą

Kaip teigiama mokslinėje literatūroje, Europos Teisingumo Teismas atliko svarbų vaidmenį Europos integracijos procese²⁹. Iš sprendimų bylose *Van Gend & Loos NV prieš Inspecteur der Invoerrechten en Accijnzen, Enschede*³⁰ ir *Flaminio Costa prieš E.N.E.L.*³¹ matyti, kad Europos Teisingumo Teismas per tiesioginio veikimo ir Europos Sąjungos teisės viršenybės principus sėkmingai išplėtė Europos Sąjungos teisės taikymo sritį. Tai pasireiškė ne Europos Sąjungos teisės aktų keitimu, o teismo pateiktais išaiškinimais, kurie įtvirtino horizontaliojo Europos Sąjungos teisės nuostatų tiesioginio veikimo ir Europos Sąjungos teisės viršenybės principus. Pasitelkus, bet nesustojus ties šiais pasiekimais, Europos Teisingumo Teismui pavyko prisidėti prie materialinės teisės vystymosi tokiose srityse, kaip laisvas kapitalo, prekių judėjimas, taip pat šiame darbe analizuojamose darbuotojų judėjimo laisvės ir paslaugų teikimo laisvės srityse.

Europos Teisingumo Teismas veikia virš politikos, ir pagrindinis teismo tikslas yra nešališkas teisės taikymas ginčiuose, kuriuose yra reikalingas Europos Sąjungos teisės aktų taikymas³². Svarbu pažymėti ir tai, kad Europos Teisingumo Teismas, priimdamas sprendimus ir nutartis bylose, atsižvelgia ir į valstybių narių vyriausybių pateikiamus išaiškinimus ir pozicijas. Iš to galima spręsti, kad Europos Teisingumo Teismas neprieštarauja valstybių narių interesams, o nagrinėdamas bylas stengiasi į juos atsižvelgti.

Kalbant apie procesą, kurio metu Europos Teisingumo Teismas gali pateikti su sportu ir sportine veikla pagal Europos Sąjungos teisę susijusius išaiškinimus, yra svarbu pažymėti, kad itin svarbų vaidmenį atlieka ir nacionaliniai teismai. Kaip buvo pažymėta

²⁹ PARRISH, R. *Sports Law and Policy in the European Union*. Manchester: Manchester university press, 2003. P. 81.

³⁰ Europos Teisingumo Teismo 1985 m. kovo 7 d. sprendimas byloje Nr. C-32/84, *Van Gend & Loos NV prieš Inspecteur der Invoerrechten en Accijnzen, Enschede* (1985), ETA 00779.

³¹ Europos Teisingumo Teismo 1964 m. liepos 15 d. sprendimas byloje Nr. C-6/64, *Flaminio Costa prieš E.N.E.L.* (1964), ETA 01141.

³² PARRISH, R. *Sports Law and Policy in the European Union*. Manchester: Manchester university press, 2003. P. 82.

Europos Teisingumo Teismo sprendime byloje Nr. C-176/96, *Jyri Lehtonen ir Castors Canada Dry Namur-Braine ASBL prieš Fédération Royale Belge des Sociétés de Basketball ASBL*³³, sprendžiant su profesionaliojo sportininko padėtimi pagal Europos Sąjungos teisę susijusius ginčus, būtina, jog tarp šio teismo ir nacionalinio teismo, pateikusių prašymą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo, būtų efektyvus bendradarbiavimas³⁴. Šis bendradarbiavimas turi pasireikšti dvejopai: nacionalinis teismas privalo tinkamai įvykdyti pareigą nustatyti ir įvertinti bylos faktines aplinkybes, o Europos Teisingumo Teismas, atsižvelgdamas į pateiktas faktines aplinkybes, turi pateikti informaciją dėl Europos Sąjungos teisės interpretavimo – būtinąjį elementą norint išspręsti valstybių narių teismuose kilusius ginčus dėl galimai netinkamo Europos Sąjungos teisės taikymo.

Grįžtant prie tiesioginio Europos Sąjungos nuostatų veikimo, Europos Teisingumo Teismas, formuodamas praktiką bylose, susijusiose profesionaliųjų sportininkų judėjimo laisvėmis, įtvirtino teisę pastariesiems tiesiogiai ginti savo teises nacionaliniuose teismuose. Kaip pažymėta byloje *Gaetano Dona prieš Mario Mantero*³⁵, Europos Sąjungos pirminėje teisėje įtvirtintos darbuotojų judėjimo laisvės ir paslaugų teikimo laisvės nuostatos, sprendžiant ginčus dėl galimos diskriminacijos pilietybės atžvilgiu, yra tiesioginio veikimo. Atsižvelgiant į tai, kas pateikta šiame darbo skyriuje, galima teigti, kad Europos Teisingumo Teismas atliko pagrindinį vaidmenį reglamentuojant sporto teisę Europos Sąjungoje, kadangi šio teismo išaiškinimuose buvo ne tik nustatytas Europos Sąjungos teisės taikymas iš profesionalaus sporto kylantiems ginčams, tačiau ir nustatytas tiesioginis darbuotojų judėjimo ir paslaugų teikimo laisvės veikimas, palengvinantis profesionaliųjų sportininkų teisių ir interesų gynybą valstybių narių teismuose.

³³ Europos Teisingumo Teismo 2000 m. balandžio 13 d. sprendimas byloje Nr. C-176/96, *Jyri Lehtonen ir Castors Canada Dry Namur-Braine ASBL prieš Fédération Royale Belge des Sociétés de Basketball ASBL* (2000), ETA I-02681.

³⁴ *Ibid.* 40 punktas.

³⁵ Europos Teisingumo Teismo 1976 m. liepos 14 d. sprendimas byloje Nr. 13-76, *Gaetano Donà prieš Mario Mantero* (1976), ETA 01333. Para 20.

1.3. Profesionaliojo sportininko samprata

Jau minėtoje Europos Teisingumo Teismo byloje *B.N.O. Walrave and L. J. N. Koch prieš Association Union cycliste internationale*³⁶, taip pat byloje *Gaetano Dona prieš Mario Mantero*³⁷, Teismas atskleidė dvejopą profesionaliojo sportininko supratimą. Pažymėjęs, kad Europos Sąjungos teisė reglamentuoja sporto veiklą tiek, kiek ji yra ekonominė veikla, Teismas išaiškino, jog profesionalių ar pusiau profesionalių sportininkų veikla, t.y. pagal sutartį vykdoma veikla ar už atlyginimą teikiama paslauga, patenka į Europos Sąjungos pirminės teisės nuostatų dėl darbuotojų judėjimo laisvės ir paslaugų teikimo laisvės taikymo sritį. Europos Sąjungos valstybėse narėse profesionalusis sportininkas yra suvokiamas dvejopai. Dalyje valstybių profesionalusis sportininkas yra suprantamas kaip darbuotojas, kitose valstybėse – kaip pagal civilinę sutartį atlygintinas sporto paslaugas teikiantis asmuo. Tai reiškia, kad ir pagal Europos Sąjungos teisę profesionalusis sportininkas gali būti suvokiamas kaip darbuotojas Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo darbuotojų judėjimo laisvę reglamentuojančių nuostatų prasme arba kaip paslaugų teikėjas Sutarties dėl Europos Sąjungos laisvės teikti paslaugas reglamentuojančių nuostatų prasme. Šiame skyriuje yra analizuojama, kaip ir kokia apimtimi profesionalieji sportininkai naudojami darbuotojų judėjimo ir paslaugų teikimo laisvėmis.

1.3.1. Profesionalusis sportininkas – darbuotojas

Laisvas darbuotojų judėjimas yra viena iš pagrindinių Europos Sąjungos saugomų laisvių, tiesiogiai įtvirtintų pirminėje Bendrijos teisėje, kurią sudaro Europos Bendrijų steigiamosios sutartys su visais vėlesniais jų papildymais ir pakeitimais, plėtojama

³⁶ Europos Teisingumo Teismo 1974 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje Nr. 36-74, *B.N.O. Walrave ir L.J.N. Koch prieš Association Union Cycliste Internationale* (1974), ETA 01405. Para 5.

³⁷ Europos Teisingumo Teismo 1976 m. liepos 14 d. sprendimas byloje Nr. 13-76, *Gaetano Donà prieš Mario Mantero* (1976), ETA 01333. 13 punktas.

Europos Teisingumo Teismo praktikoje ir kompleksiskai aptariama Bendrijos (dabar – Europos Sąjunga) antrinės teisės aktuose (reglamentuose, direktyvose, sprendimuose ir pan.).³⁸ Darbuotojų judėjimo laisvė valstybių narių piliečiams suteikia galimybę laisvai judėti ir įsidarbinti bet kurioje Europos Sąjungos valstybėje narėje. Darbuotojų judėjimo laisvės turinys ir taikymo sritis nuo pat Europos Bendrijos (dabar – Europos Sąjunga) įsteigimo nuolatos plėtėsi, priimant šią laisvę reglamentuojančias taisykles, kurias suteikdavo vis daugiau teisių kitų šalių darbuotojams. 1957 m. priimtos Europos Ekonominės Bendrijos steigimo sutarties 39 str. (dabar – Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 45 str.) buvo įtvirtinta darbuotojų judėjimo laisvė. Pagal Europos Ekonominės Bendrijos steigimo sutarties (dabar – Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo) 39 str. 2 d., tokia judėjimo laisvė reiškė, kad įdarbinimo, darbo užmokesčio ir kitų darbo bei įdarbinimo sąlygų atžvilgiu panaikinama bet kokia valstybių narių darbuotojų diskriminacija dėl pilietybės. Šio straipsnio 3 dalyje buvo detalizuojama, kaip pasireiškia ir kokiomis šios laisvės suteikiamomis teisėmis gali naudotis darbuotojai: pirma, darbuotojai turi teisę priimti faktiškai pateiktus pasiūlymus įsidarbinti kitoje valstybėje narėje, antra, šiuo tikslu laisvai judėti valstybių narių teritorijoje, trečia, apsigyventi bet kurioje valstybėje narėje siekiant dirbti pagal tos valstybės piliečių įsidarbinimą reglamentuojančius įstatymus ir kitus teisės aktus, ketvirta, laikantis Europos Sąjungos antrinėje teisėje įtvirtintų taisyklių, pasilikti gyventi valstybės narės teritorijoje pasibaigus darbo jėgoje laikui. Tam, kad Europos Sąjungos valstybių narių piliečiai galėtų netrukdomai naudotis darbuotojų judėjimo laisve, turėjo būti priimti reglamentai, kurie nustato visas su šios laisvės įgyvendinimu susijusias taisykles. Tik 1968 m. spalio 15 d. priimtas Tarybos Reglamentas (EEB) Nr. 1612/68³⁹ dėl laisvo darbuotojų judėjimo Bendrijoje (dabar – Europos Sąjungoje) sudarė galimybę darbuotojų judėjimo laisve pasinaudoti visiems valstybių narių piliečiams, tuo galutinai panaikinant anksčiau galiojusius apribojimus, tokius kaip pirmenybės teisė, teikiama savo piliečiams priimant į darbą naujus darbuotojus⁴⁰. Šiame reglamente įtvirtinta ir darbuotojo pagal Europos Sąjungos teisę,

³⁸ PETRYLAITĖ, D., DAVULIS, T., PETRYLAITĖ, V. *Europos Sąjungos teisės aktų įgyvendinimas Lietuvos darbo teisėje*. Vilnius: Registrų centras, 2008. P. 50.

³⁹ 1968 m. spalio 15 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 1612/68 dėl laisvo darbuotojų judėjimo Bendrijoje. OL, 1968, L 257.

⁴⁰ JUNEVIČIUS, A.; SCHÄFER H. M. *Europos Bendrijos bendrosios rinkos teisė*. Vadovėlis. Kaunas: [s.n.], 2005. P. 80, 81.

samprata – pagal Tarybos Reglamento Nr. 1612/68 1 str., visi valstybės narės piliečiai, nepriklausomai nuo jų gyvenamosios vietos, turi teisę dirbti ir ieškoti darbo kitos valstybės narės teritorijoje pagal įstatymų ir kitų teisės aktų dėl įdarbinimo, reglamentuojančių tos šalies piliečių įdarbinimą, nuostatas. Kitaip tariant, darbuotojas yra Europos Sąjungos valstybės narės pilietis, kuris turi teisę dirbti ir ieškoti darbo kitos valstybės teritorijoje⁴¹. Reikia atkreipti dėmesį į tai, kad pilietybė yra nustatoma vadovaujantis valstybių narių nacionaline teise.

Siekiant identifikuoti, ar asmuo gali naudotis darbuotojų judėjimo laisve, teisinėje literatūroje yra pateikiami tam skirti kriterijai⁴²:

- asmens pilietybė, nepriklausomai nuo jo gyvenamosios vietos. Pažymėtina, kad darbuotojų judėjimo laisve gali naudotis tik Europos Sąjungos valstybių narių piliečiai;
- tarptautinis arba migracinis kriterijus. Asmuo turi turėti atitinkamų teisinių santykių su kita valstybe nei ta, kurios pilietis jis yra;
- darbuotojo statuso turėjimas.

Natūraliai kyla klausimas, ar darbuotojų judėjimo laisvės teikiamomis garantijomis naudojasi ir asmenys, užsiimantys profesionaliu sportu. Problematiškiausias iš šių trijų pateiktų kriterijų – darbuotojo statuso nustatymas. Kriterijai, kuriais vadovaujantis galima nuspręsti, ar tam tikras sportininkas gali būti laikomas darbuotoju (turėti darbuotojo statusą) Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 45 str. prasme (Darbuotojų judėjimo laisvė), yra pateikti Europos Teisingumo Teismo byloje *Jyri Lehtonen ir Castors Canada Dry Namur-Braine ASBL prieš Fédération Royale Belge des Sociétés de Basket-ball ASBL*⁴³:

- sportininkas su sporto organizacija yra pasirašęs darbo sutartį. Svarbu išsiaiškinti, ar tarp sportininko ir sporto klubo (organizacijos) buvo pasirašyta tokia

⁴¹ VĖGĖLĖ, I. *Europos Sąjungos teisė: vidaus rinkos laisvės, konkurencija ir teisės derinimas*. Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Registrų centras, 2011. P. 134.

⁴² PETRYLAITĖ, D., DAVULIS, T., PETRYLAITĖ, V. *Europos Sąjungos teisės aktų įgyvendinimas Lietuvos darbo teisėje*. Vilnius: Registrų centras, 2008. 51 – 52 psl.

⁴³ Europos Teisingumo Teismo 2000 m. balandžio 13 d. sprendimas byloje Nr. C-176/96, *Jyri Lehtonen ir Castors Canada Dry Namur-Braine ASBL prieš Fédération Royale Belge des Sociétés de Basket-ball ASBL* (2000), ETA I-02681. Para 39-46.

sutartis, pagal kurią yra numatytas atlygintinumas, t.y. sporto klubo įsipareigojimas mokėti sportininkui užmokestį už numatytų funkcijų vykdymą;

- sportininko vykdoma veikla turi būti pripažįstama ekonomine veikla. Europos Teisingumo Teismo praktikoje yra pažymėta, kad darbo funkcijų vykdymas arba atlygintinų paslaugų teikimas turi būti suprantami kaip ekonominė veikla pagal Europos Sąjungos pirminės teisės aktuose įtvirtintas nuostatas. Verta atkreipti dėmesį į tai, kad sportininkas turi vykdyti arba siekti vykdyti veiksmingą ir tikrą veiklą^{44,45};

- tarp sportininko ir sporto klubo (organizacijos) turi būti susiklostę darbo santykiai. Remiantis Europos Teisingumo Teismo praktika⁴⁶, šie teisiniai santykiai pasireiškia tuo, kad asmuo tam tikrą laiką teikia paslaugas kitam asmeniui, t.y. tarp šalių susiklosto subordinacija (pavaldumas). Mainais į šių funkcijų vykdymą asmuo gauna darbo užmokestį.

Taigi, atsižvelgiant į Europos Teisingumo Teismo išskirtus kriterijus, galima daryti išvadą, kad sportininkas turi darbuotojo statusą pagal Europos Sąjungos teisę, kai jis su sporto klubu pasirašo sutartį, pagal kurią įsipareigoja atlygintinai vykdyti veiksmingą ir tikrą veiklą, kuri pasireiškia tarp šalių sutartų funkcijų vykdymu ir įsipareigojimu laikytis sporto organizacijos duodamų teisėtų nurodymų. Mokslinėje literatūroje akcentuojama, kad Europos Teisingumo Teismas byloje *B.N.O. Walrave and L. J. N. Koch prieš Association Union cycliste internationale*, taip pat byloje *Gaetano Dona prieš Mario Mantero* išplėtė darbuotojo sąvoką tokia apimtimi, kad ne tik profesionaliesiems, bet ir pusiau profesionaliems, taip pat mėgėjišką sportą propaguojantiems žaidėjams yra taikomos darbuotojų judėjimo laisvės nuostatos. Šis taikymas yra sąlyginis – būtina, kad žaidėjas vykdytų tokią sportinę veiklą, už kurią žaidėjas gautų atlyginimą⁴⁷.

⁴⁴ Europos Teisingumo Teismo 1982 m. kovo 23 d. sprendimas byloje Nr. 53/81, *Levin prieš Staatssecretaris van Justitie* (1982), ETA 01035. Para 17.

⁴⁵ Europos Teisingumo Teismo 1988 m. spalio 5 d. sprendimas byloje Nr. 196/87, *Steymann prieš Staatssecretaris van Justitie* (1988), ETA 06159. Para 13.

⁴⁶ Europos Teisingumo Teismo 1986 m. liepos 3 d. sprendimas byloje Nr. 66/85, *Lawrie–Blum prieš Land Baden-Württemberg* (1986), ETA 02121. Para 15.

⁴⁷ PARRISH, R. *Sports Law and Policy in the European Union*. Manchester: Manchester university press, 2003. P. 90.

1.3.2. Profesionalusis sportininkas – sporto paslaugų teikėjas

Nors teisinėje literatūroje profesionalusis sportininkas yra dažniausiai suvokiamas kaip darbuotojas, kuris naudojasi Europos Sąjungos teisės aktuose įtvirtinta darbuotojų judėjimo laisve, tam tikromis sporto šakomis užsiimančio sportininko atliekama veikla gali būti ir savarankiška. Kadangi savarankiškai sportinę veiklą vykdančys žaidėjai nėra pavaldūs jokiai sporto organizacijai, jie nėra laikomi darbuotojais⁴⁸. Tokiu atveju, profesionalusis sportininkas teoriškai gali būti suprantamas kaip valstybėje narėje laikinai sporto paslaugas teikiantis asmuo. Kitaip tariant, sportininkai, kurie vykdo savarankišką sportinę veiklą, naudojasi Europos Sąjungos teisės aktuose įtvirtinta paslaugų teikimo laisve ir visomis šios laisvės suteikiamomis teisėmis.

Pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo nuostatas, savarankiškai dirbantys asmenys turi teisę ilgam laiko tarpui įsisteigti kitoje valstybėje narėje arba tam tikrą trumpesnę laiką teikti paslaugas. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 56 str. yra numatyta, kad Europos Sąjungoje yra draudžiami laisvės teikti paslaugas apribojimai, taikomi valstybių narių nacionaliniams subjektams, kurie yra įsisteigę kitoje valstybėje narėje ne valstybė, kurios subjektu yra asmuo, kuriam tos paslaugos teikiamos. Šiame Europos Sąjungos pirminės teisės akte yra apibrėžiama ir paslaugų sąvoka. Tai yra tokios paslaugos, kurios paprastai yra teikiamos už užmokestį ir kurių nereglamentuoja nuostatos dėl prekių, kapitalo ir asmenų judėjimo laisvės. Taip pat Sutartyje dėl Europos Sąjungos veikimo yra pateikta šios veiklos specifika – nepažeidžiant įsisteigimo teisei skirtos skyriaus nuostatų, paslaugą teikiantis asmuo, kad galėtų ją teikti, gali laikinai savo veikla verstis toje valstybėje narėje, kur paslauga teikiama, tomis pačiomis sąlygomis, kurias toji valstybė taiko savo nacionaliniams subjektams. Paslaugos teikimo laikinumas reiškia, kad ekonominė veikla neturi būti tęstinio pobūdžio, nuolatinė, o tai nustatant reikia atsižvelgti į reguliarumo, periodiškumo bei nepertraukiamumo kriterijus⁴⁹.

⁴⁸ PARRISH, R. *Sports Law and Policy in the European Union*. Manchester: Manchester university press, 2003. P. 90.

⁴⁹ VĖGĖLĖ, I. *Europos Sąjungos teisė: vidaus rinkos laisvės, konkurencija ir teisės derinimas*. Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Registrų centras, 2011. P. 194.

Nors tikslaus ir baigtinio sąrašo, kas yra laikoma paslaugomis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 56 ir paskesnių straipsnių prasme, nėra, tačiau bylose *B.N.O. Walrave and L. J. N. Koch prieš Association Union cycliste internationale*, taip pat *Gaetano Dona prieš Mario Mantero* Europos Teisingumo Teismas konstatavo, kad Europos Sąjungos pirminės teisės aktų nuostatos dėl paslaugų teikimo laisvės taip pat yra taikomos ir sportinei veiklai. Kitaip tariant, valstybių narių piliečiai, užsiimantys profesionaliojo sporto veikla, naudojami Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 56 – 62 straipsniuose išdėstytos paslaugų teikimo laisvės suteikiamomis teisėmis.

2. KOMANDINIŲ SPORTU UŽSIIMANČIO PROFESIONALIOJO SPORTININKO PADĖTIES YPATUMAI

Visus profesionaliuosius sportininkus galima skirstyti į dvi grupes – į sportininkus, kurie užsiima individualiu sportu (savarankiška sportine veikla), ir tuos, kurie sportuoja būdami komandos nariais – komandiniu sportu užsiimančius profesionaliuosius sportininkus. Didelis komandinio sporto populiarumas ir jose žaidžiančių profesionalių sportininkų skaičius lemia tai, kad teismuose dažniau sprendžiami su komandiniu sportu susijusę ginčai. Šį teiginį puikiai iliustruoja ir tai, kad dauguma Europos Teisingumo Teismo sprendimų bylų, kuriose viena iš šalių buvo profesionalūs sportininkai, buvo susijusios su komandiniu sportu. Jei Europos Teisingumo Teisme spęstos bylos *D. Meca-Medina, Igor Majcen prieš Europos komisiją, Christelle Deliège prieš Ligue francophone de judo et disciplines associées ASBL* (tiek dziudo kovotoja C. Deliège, tiek plaukikai D. Meca-Medina ir Igor Majcen buvo individualia sportine veikla užsiimantys asmenys) ginčo pobūdžiu nėra panašios, su komandiniu sportu susijusiuose Europos Teisingumo Teismo sprendimuose galima išvelgti vienodos teismų praktikos formavimą ir nuoseklumą.

2.1. Draudimas dėl pilietybės diskriminuoti profesionaliuosius sportininkus

Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 45 str. įtvirtinta, kad Europos Sąjungoje yra užtikrinama darbuotojų judėjimo laisvė, kuri pasireiškia įdarbinimo, darbo užmokesčio ir kitų darbo ir užimtumo sąlygų atžvilgiu panaikinant bet kokią valstybių narių darbuotojų diskriminaciją dėl pilietybės. Šioje dalyje yra išskiriamos dvi grupės subjektų, kurie Europos Teisingumo Teisme išspęstose bylose ginčijo sporto organizacijų veiklos dokumentus, sukuriančius diskriminaciją dėl pilietybės. Pirmoji grupė yra Europos Sąjungos valstybių narių profesionalieji sportininkai, antroji – trečiųjų šalių piliečiai, užsiimantys profesionaliuoju sportu. Toks skirstymas yra padarytas siekiant atskleisti Europos Teisingumo Teismo praktikos tęstinumą ir pagrindines kryptis bylose dėl diskriminacijos draudimo.

2.1.1. Draudimas dėl pilietybės diskriminuoti valstybių narių profesionaliuosius sportininkus

Pirmoji Europos Teisingumo Teismo byla, susijusi su profesionaliuoju sportu ir sportininkais, yra byla *Walrave ir Koch prieš Association Union Cycliste Internationale*, kurioje buvo pateikta teismo pozicija, naudojama ir vėlesnėje Europos Teisingumo Teismo praktikoje. Jau 1974 m. spalio 24 d. pateiktoje generalinio advokato J. P. Warner išvadoje teigiama, kad Europos Teisingumo Teismo sprendimas šioje byloje turės ypatingą svarbą profesionaliajam sportui⁵⁰. Ginčas tarp B. N. O. Walrave, L. J. N. Koch ir Tarptautinės dviratininkų organizacijos kilo dėl galimos diskriminacijos dėl pilietybės dviračių sporte. Pagal byloje ginčijamas Tarptautinės dviratininkų organizacijos (UCI) dviračių sporto taisyklių nuostatas, vienoje iš dviračių sporto rungčių komandos nariai (tiek priekyje važiuojančio motociklo vairuotojas, angl. – *the pacemaker*, tiek už jo važiuojantis dviratininkas, angl. – *the stayer*) privalėjo būti tos pačios valstybės piliečiai. Du Nyderlandų pilietybę turintys ir šioje dviračių sporto rungtyje motociklą vairuojantys asmenys kreipėsi į Utrechto (Nyderlandai) teismą ginčydami tokias Tarptautinės dviratininkų organizacijos (UCI) taisykles kaip diskriminuojančias profesionaliuosius sportininkus dėl pilietybės.

Vertindamas Europos Ekonominės Bendrijos (dabar – Europos Sąjungos) teisės taikymą ginčams, kurie kyla iš sportinės veiklos, Europos Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Bendrijos (dabar – Europos Sąjungos) teisė reglamentuoja sportinę veiklą tik tiek, kiek ji yra ekonominė veikla Europos Ekonominės Bendrijos steigimo sutarties (dabar – Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo) 2 straipsnio prasme⁵¹. Pagal šio straipsnio nuostatas, Bendrija (dabar – Europos Sąjunga), įkurdamą bendrąją rinką bei palaipsniui derindama valstybių narių ekonominę politiką, kelia sau uždavinį visoje Bendrijoje (dabar – Europos Sąjungoje) skatinti darnią ekonominės veiklos plėtrą, nuolatinę ir suderintą

⁵⁰ Europos Teisingumo Teismo 1974 m. spalio 24 d. generalinio advokato J. P. Warner išvada byloje Nr. 36-74, *B.N.O. Walrave ir L.J.N. Koch prieš Association Union Cycliste Internationale* (1974), ETA 01405. P. 1422.

⁵¹ Europos Teisingumo Teismo 1974 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje Nr. 36-74, *B.N.O. Walrave ir L.J.N. Koch prieš Association Union Cycliste Internationale* (1974), ETA 01405. Para 4.

plėtote, vis didesnę stabilumą, greitesnę gyvenimo lygio gerėjimą ir glaudesnius valstybių narių santykius. Iš šio teismo pasisakymo galima daryti išvadą, kad socialinę – kultūrinę funkciją atliekanti sportinė veikla nebuvo laikoma sritimi, kurioje taikoma Europos Sąjungos teisė. Taip pat teismas pasisakė, kad tuo atveju, kai ekonominio pobūdžio sportinė veikla yra apmokama, t.y sportininkas gauna atlyginimą, tarp sportininko ir sporto organizacijos susiklosčiusius teisinius santykius galima vertinti kaip darbo santykius arba atlygintinų paslaugų teikimą Europos Ekonominės Bendrijos steigimo sutarties 48 – 51 ir 59 – 66 (dabar – Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 45 – 48 str., 56 – 62) straipsnių prasme⁵². Vadovaujantis Europos Ekonominės Bendrijos steigimo sutarties 7 straipsniu (dabar – Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 10 str.) galima daryti išvadą, kad, nepažeidžiant šioje sutartyje esančių specialių nuostatų, vyrauja bendras principas, jog draudžiama bet kokia sportininkų diskriminacija dėl pilietybės. Pažymėtina, kad toks draudimas neliečia nacionalinių sporto komandų, kurios yra formuojamos išimtinai sportiniais interesais ir neturi nieko bendra su ekonominės veiklos vykdymu ar pajamų iš šios veiklos siekimu⁵³. Turint omenyje, kad nacionalinės tam tikros sporto šakos komandos yra formuojamos iš geriausių tos valstybės pilietybę turinčių profesionaliųjų sportininkų, kitokio Europos Teisingumo Teismo pasisakymo ir nebuvo galima tikėtis.

Analizuojamoje byloje teismui buvo pareikšti klausimai, daugiau susiję su Europos Ekonominės Bendrijos steigimo sutarties 48 ir 59 (dabar – Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 45 ir 56 str.) straipsnių aiškinimu ir mažiau su Europos Ekonominės Bendrijos steigimo sutarties 7 straipsnio (dabar – Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 10 str.) aiškinimu. Pagrindinis šioje analizuojamoje byloje sprendžiamas klausimas buvo susijęs su Europos Teisingumo Teismo jurisdikcija. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs Olandijos teismas Europos Teisingumo Teismui suformulavo klausimą, ar Tarptautinės dviračių organizacijos (UCI) patvirtintos dviračių varžybų taisyklės gali būti laikomos nesuderinamomis su Europos Ekonominės Bendrijos steigimo sutartimi (dabar – Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo). Europos Teisingumo Teismas pažymėjo,

⁵² Europos Teisingumo Teismo 1974 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje Nr. 36-74, *B.N.O. Walrave ir L.J.N. Koch prieš Association Union Cycliste Internationale* (1974), ETA 01405. Para 5.

⁵³ Europos Teisingumo Teismo 1974 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje Nr. 36-74, *B.N.O. Walrave ir L.J.N. Koch prieš Association Union Cycliste Internationale* (1974), ETA 01405. Para 8.

Europos Bendrijos steigimo sutarties (dabar – Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo) nuostatos laisvo asmenų judėjimo ir laisvo paslaugų teikimo srityje reglamentuoja ne tik viešosios valdžios institucijų veiklą, bet taip pat taikomos ir kitokioms taisyklėms, kuriomis siekiama kolektyviai reglamentuoti pagal sutartį vykdomą darbą ir paslaugų teikimą⁵⁴. Europos Teisingumo Teismo nuomone, valstybėse narėse darbo ir įsidarbinimo sąlygos gali būti nustatomos dvejopai – tiek pagrindiniais darbo įstatymais, kuriuos priima valstybių parlamentai, tiek kitais susitarimais, aktais ar dokumentais, kurie yra priimti ne valstybės institucijų, o privačių juridinių asmenų (šiuo atveju – dviračių sporto rungčių taisyklės, kurios buvo priimtose Tarptautinės dviratininkų organizacijos (UCI)⁵⁵. Iš to galima daryti išvadą, kad draudimų dėl nediskriminavimo pilietybės atžvilgiu nustatymas tik asmenims, kurių darbo ar paslaugų teikimo teisiniams santykiams taisyklės nustato valstybių narių įstatymai ar kiti oficialūs teisės aktai, sudarytų nelygias sąlygas asmenų, kuriems analogiškus reikalavimus nustato kiti aktai (tokie kaip byloje ginčijamos Tarptautinės dviračių organizacijos taisyklės), atžvilgiu. Europos Teisingumo Teismas pabrėžė, kad darbuotojų judėjimo laisvė ir paslaugų teikimo laisvė pagal Europos Ekonominės Bendrijos steigimo sutartį (dabar – Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo) savo prigimtimi yra glaudžiai susijusios. Atsižvelgiant į tai, buvo padaryta išvada, jog nacionaliniai teismai turi atsižvelgti į Europos Ekonominės Bendrijos steigimo sutarties 7, 48, 59 straipsnių (dabar – Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 12, 45, 56 str.) nuostatas, kai yra nagrinėjamas sporto organizacijų taisyklių teisėtumas. Tai reiškia, kad, nepriklausomai nuo pasirašytos sportinės veiklos sutarties turinio, profesionalieji sportininkai neturi būti diskriminuojami dėl pilietybės nei kaip darbuotojai Europos Ekonominės Bendrijos steigimo sutarties 48 straipsnio (dabar – Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 45 str.) prasme, nei kaip asmenys, teikiantys paslaugas Europos Ekonominės Bendrijos steigimo sutarties 59 straipsnio (dabar – Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 56 str.) prasme. Pažymėtina ir tai, kad Europos Teisingumo Teismas šioje byloje konstatavo, jog imperatyvi diskriminacijos draudimo taisyklė sportinės veiklos teisiniams santykiams turi būti taikoma tiek tose valstybėse narėse, kuriose teisiniai santykiai prasidėjo, tarkime, buvo pasirašyta darbo ar sportinės veiklos sutartis

⁵⁴ Europos Teisingumo Teismo 1974 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje Nr. 36-74, *B.N.O. Walrave ir L.J.N. Koch prieš Association Union Cycliste Internationale* (1974), ETA 01405. Para 17.

⁵⁵ Europos Teisingumo Teismo 1974 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje Nr. 36-74, *B.N.O. Walrave ir L.J.N. Koch prieš Association Union Cycliste Internationale* (1974), ETA 01405. Para 19.

(kontraktas), tiek kitose valstybėse narėse, kuriose asmuo atlieka darbinę ar sportinę veiklą.

Visi su profesionaliųjų sportininkų statusu ir Europos Sąjungos teisės taikymu profesionalaus sporto srityje susiję aktualūs klausimai nebuvo taip greitai išspręsti, dėl ko beveik po dviejų metų nuo *Walrave ir Koch prieš Association Union Cycliste Internationale* sprendimo buvo priimtas sprendimas byloje *Gaetano Dona prieš Mario Mantero*. Šioje byloje Europos Teisingumo Teismui pateikti klausimai buvo taip pat susiję su sportininkų diskriminacijos dėl pilietybės draudimu. Italijos nacionaliniame teisme buvo pradėta byla tarp su profesionaliu futbolu susijusių Italijos piliečių, kurie skundė Italijos futbolo federacijos taisykles, pagal kurias tik žaidėjai, kurie priklauso minėtai federacijai, gali būti laikomi profesionaliais arba pusiau profesionaliais žaidėjais ir tuo pačiu dalyvauti Italijos čempionato rungtynėse atstovaujant savo klubą. Problema kilo iš to, kad iš esmės tik Italijos piliečiai pagal Italijos futbolo federacijos taisykles galėjo tapti federacijos nariais. Europos Teisingumo Teismas pažymėjo, kad teisės aktų nuostatos, kurios riboja veiklą ir tos veiklos pagal Europos Ekonominės Bendrijos steigimo sutarties 48 – 51 ir 59 – 66 (dabar – Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 45 – 48 str.; atitinkamai, darbuotojų judėjimo ir paslaugų teikimo laisvės) straipsnių nuostatas sąlygas, yra nesuderinamos su Bendrijos (dabar – Europos Sąjungos) teise.

Kaip jau buvo pažymėta byloje *Walrave ir Koch prieš Association Union Cycliste Internationale*, Europos Bendrijos (dabar – Europos Sąjunga) teisė reglamentuoja sportinę veiklą tik tiek, kiek ji yra ekonominė veikla Europos Sąjungos pirminės teisės aktų prasme. Šis išaiškinimas yra susijęs ir su profesionaliais arba pusiau profesionaliais futbolo žaidėjais, kurie vykdo savo srities veiklą. Nesvarbu ar tai būtų darbo santykiai, ar atlygintinų paslaugų teikimas⁵⁶. Keliant klausimą, ar sportininkas gali naudotis Europos Sąjungos teisės aktuose numatytais teisėmis (susijusiomis su diskriminacijos draudimu, laisvu asmenų judėjimu), svarbu atsižvelgti į tai, ar už vykdomą veiklą yra atlyginama. Europos Teisingumo Teismas pagrįstai nurodė, kad ne vien aukščiausio lygio sportininkai, bet visi už vykdomą sportinę veiklą atlygį gaunantys asmenys turi teisę į Europos Sąjungos jiems suteikiamas garantijas darbo užmokesčio,

⁵⁶ Europos Teisingumo Teismo 1976 m. liepos 14 d. sprendimas byloje Nr. 13-76, *Gaetano Donà prieš Mario Mantero* (1976), ETA 01333. Para 12.

kitų darbo sąlygų srityje. Kai ekonominio pobūdžio sportinę veiklą vykdančios žaidėjų yra vienos iš valstybių narių piliečiai, jiems ir jų vykdomai sportinei veiklai turi būti taikomos laisvo darbuotojų judėjimą arba paslaugų teikimo laisvę reglamentuojančios Europos Ekonominės Bendrijos steigimo sutarties (dabar – Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo) nuostatos. Atsižvelgęs į aplinkybių visumą, Europos Teisingumo Teismas nusprendė, kad Italijos sporto federacija buvo nepagrįstai nustačiusi tokias taisykles, pagal kurias tik futbolo federacijos nariai galėjo dalyvauti oficialiose futbolo varžybose. Teismas išvelgė diskriminaciją pilietybės pagrindu dėl to, kad iš esmės tik Italijos piliečiai pagal Italijos futbolo federacijos taisykles galėjo tapti federacijos nariais, todėl buvo pažeistas Europos Ekonominės Bendrijos steigimo sutartyje (dabar – Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo) įtvirtintas diskriminacijos pilietybės pagrindu draudimas⁵⁷.

Apibendrinant šias pirmąsias su profesionaliuoju sportu susijusias bylas, kurios pasiekė Europos Teisingumo Teismą, pažymėtina, kad Europos Sąjungos bendrosios rinkos augimas buvo pagrindinė priežastis sporto internacionalizacijai. Profesionaliesiems sportininkams atsivėrė geresnės galimybės sportinę veiklą vykdyti kitose Bendrijos (dabar – Europos Sąjunga) valstybėse narėse⁵⁸. Diskriminacijos dėl pilietybės draudimas ir tokių diskriminacinių nuostatų pripažinimas prieštaraujančiomis Europos Bendrijos (dabar – Europos Sąjunga) teisei lėmė tai, kad vis daugiau profesionalių sportininkų galėjo tinkamai ir be ribojimų naudotis Europos Bendrijos (dabar – Europos Sąjungos) pirminės teisės aktuose įtvirtintomis darbuotojų judėjimo ir paslaugų teikimo laisvėmis. Būtent sprendimai bylose *Walrave ir Koch prieš Association Union Cycliste Internationale* ir *Gaetano Donà prieš Mario Mantero* bei vėliau analizuojamame sprendime byloje *Union Royale Belge Sociétés de Football Association ir kiti prieš J. M. Bosman* puikiai iliustravo santykių tarp sporto ir Europos Sąjungos pradžią, kas lėmė vis didesnę Europos Sąjungos teisės įtaką tiek profesionaliam sportui, tiek sportinę veiklą vykdančioms sportininkams⁵⁹. Manytina, kad Europos Teisingumo Teismas tinkamai

⁵⁷ Europos Teisingumo Teismo 1976 m. liepos 14 d. sprendimas byloje Nr. 13-76, *Gaetano Donà prieš Mario Mantero* (1976), ETA 01333. Para 19.

⁵⁸ PARRISH, R. *The birth of European Union sports law*. Entertainment Law, Vol. 2, No. 2. London: Frank Cass, 2003. P. 20.

⁵⁹ PARRISH, R. *Sports Law and Policy in the European Union*. Manchester: Manchester university press, 2003. P. 7.

išskyrė, kad Europos Sąjungos teisė nėra taikoma, kai pilietybės pagrindu yra formuojamos nacionalinės tam tikros sporto šakos komandos. Šia analizuojamose bylose pateikta išaiškinimų apimtimi buvo apgintas sporto kaip socialinės – kultūrinės veiklos statusas. Analizuojamuose bylų sprendimuose buvo konstatuota, kad profesionalūs sportininkai komandiniame sporte gali įgyvendinti laisvą darbuotojų judėjimą ir paslaugų teikimo laisvę tik vykdydami atlygintą sportinę veiklą valstybių narių sporto klubuose (organizacijose).

Vienas svarbiausių Europos Teisingumo Teismo sprendimų žemyno sporto vystymuisi buvo priimtas byloje Nr. C-415/93 *Union Royale Belge Sociétés de Football Association ir kiti prieš J. M. Bosman*. Nuo 1988 m. Belgijos pilietybę turintis futbolininkas J. M. Bosman buvo įdarbintas Belgijos pirmosios lygos RCL klube. Dėl žaidėjo netenkinusių futbolo klubo pasiūlytų finansinių sąlygų jis atsisakė pratęsti sutartį ir tuoj pat buvo įrašytas į parduodamų žaidėjų sąrašą. Kadangi nei vienas kitas klubas žaidėjo paslaugomis nesusidomėjo, J. M. Bosman sudarė sutartį su Prancūzijos antrosios lygos Dunkerque klubu. Šis klubas taip pat paraleliai sudarė sutartį dėl laikino transfero su buvusiu žaidėjo klubu RCL, tačiau nei viena iš paminėtų sutarčių neįsigaliojo dėl to, kad transfero sertifikatas nustatytu laiku nebuvo perduotas Prancūzijos futbolo federacijai (tai buvo atidedančioji sutarčių vykdymo sąlyga). Nepardavęs žaidėjo Belgijos klubas RCL jį suspendavo ir sutrukdė jam žaisti visą sezoną. Dėl tokių RCL ir Belgijos futbolo asociacijos veiksmų J. M. Bosman pradėjo apie trejus metus trukusį teisminį procesą dėl negautų pajamų išieškojimo ir nurodymo klubams netrukdyti jam įsidarbinti.

Belgijos Liežo miesto apeliacinis teismas Europos Teisingumo Teismui pateikė prašymą priimti prejudicinį sprendimą dėl klausimų, ar Europos Ekonominės Bendrijos steigimo sutarties 48, 85 ir 86 straipsniai (dabar – Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 45, 105, 106 str.) turi būti aiškinami kaip draudžiantys⁶⁰:

- nacionalinėms ir tarptautinėms sporto asociacijoms ar federacijoms savo nuostatuose numatyti taisykles, ribojančias Europos Bendrijos (dabar – Europos Sąjunga) pilietybę turinčių užsienio valstybės žaidėjų dalyvavimą šių organizuojamose varžybose;

⁶⁰ Europos Teisingumo Teismo 1995 m. gruodžio 15 d. sprendimas byloje Nr. C-415/93, *Union Royale Belge Sociétés de Football Association ir kiti prieš J. M. Bosman* (1995), ETA I-04921. Para 49.

- futbolo klubui reikalauti ir gauti pinigų sumą už vieno iš jo žaidėjų, kurio sutartis baigiasi, įdarbinimą naujame klube⁶¹;

Kaip pažymėta analizuojamoje byloje, Liežo apeliacinis teismas prašė Europos Teisingumo Teismo išaiškinti, ar draudžiama nacionalinėms ir tarptautinėms sporto asociacijoms ar federacijoms atitinkamuose savo nuostatuose numatyti taisykles, ribojančias Europos Bendrijos (dabar – Europos Sąjunga) pilietybę turinčių užsienio valstybės žaidėjų dalyvavimą šių organizuojamose varžybose. Galiojant šioms taisyklėms Europos sporto klubai varžyboms galėdavo registruoti tik ribotą skaičių⁶² kitos valstybės narės pilietybę turinčių sportininkų. Tai sukurdavo nelygybę tarp valstybės, kuriai atstovauja sporto klubas, piliečių ir kitų Europos Sąjungos valstybių narių piliečių, kurie turi teisę į laisvą darbuotojų judėjimą. Teismas analizuojamoje byloje pripažino, kad tokio pobūdžio taisyklės yra nesuderinamos su Europos Bendrijos (dabar – Europos Sąjungos) darbuotojų judėjimo laisvės nuostatomis net ir tuo atveju, kai šios taisyklės reglamentuoja žaidėjų registravimą varžyboms, o ne jų įsidarbinimą sporto klube. Nustatęs komentuojamų taisyklių nesuderinamumą su Europos Bendrijos (dabar – Europos Sąjungos) teisės nuostatomis, Europos Teisingumo Teismas nagrinėjo, ar yra galimybė pateisinti tokį Europos futbolo asociacijų federacijos reglamentavimą Europos Ekonominės Bendrijos steigimo sutarties 48 straipsnio (dabar – Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 45 str.) atžvilgiu.

Belgijos futbolo asociacija, Europos futbolo asociacijų federacija (UEFA) ir Vokietijos, Prancūzijos bei Italijos vyriausybės šioje byloje teigė, kad su pilietybe susijusias federacijos veiklos nuostatas pateisina išimtinai sportinio pobūdžio neekonominiai motyvai:

- nuostatos, ribojančios Europos Bendrijos (dabar – Europos Sąjunga) pilietybę turinčių užsienio valstybės žaidėjų dalyvavimą sporto varžybose, padeda išsaugoti tradicinį kiekvieno klubo ryšį su jo šalimi šalimi. Šis ryšys turi leidžia publikai

⁶¹ Ši klausimas bus nagrinėjamas šio skyriaus 2.2. - Profesionalių sportininkų perėjimo iš vieno klubo į kitą problematika.

⁶² Šis skaičius priklausė nuo pagrindinių tam tikros sporto šakos Europos regione veiklą vykdančių institucijų priimtų taisyklių.

susitapatinti su savo mėgstama komanda ir užtikrina tarptautinėse varžybose dalyvaujančių klubų realų atstovavimą savo šaliai.

Dėl šios pozicijos Europos Teisingumo Teismas pateikė savo nuomonę, pagal kurią ryšys tarp futbolo klubo ir valstybės narės, kurioje jis yra įsteigtas, negali būti laikomas būdingesniu sporto veiklai už šio klubo ryšį su savo miesto rajonu, miestu arba regionu. Tai pat, nėra jokių taisyklių, kurios draustų nacionalinio čempionato rungtynėse registruoti kitų regionų, miestų ar miesto rajonų žaidėjus. Europos Teisingumo Teismas pažymėjo, kad tarptautinėse varžybose leidžiama dalyvauti klubams, kurie pasiekė tam tikrų sportinių rezultatų, nepriklausomai nuo jame žaidžiančių žaidėjų pilietybės.

- tik vadovaujantis šiomis su pilietybe susijusiomis Europos futbolo asociacijų federacijos taisyklėmis galima sukurti pakankamą nacionalinių žaidėjų rezervą, leidžiantį nacionalinėms komandoms į visas savo pozicijas užregistruoti žaisti aukšto lygio žaidėjus.

Šis argumentas taip pat buvo įvertintas kaip nepagrįstas, kadangi nacionalines komandas turi sudaryti atitinkamos šalies pilietybę turintys žaidėjai, kurie nebūtinai turi būti užregistruoti žaisti tos šalies klubuose. Atverdama galimybes žaidėjams laisvai keisti darbo vietą (sporto organizaciją) darbo rinka sudaro sąlygas žaidėjams įsitvirtinti tokiuose klubuose, kurie geriausiai atitinka jų ekonominius ir sportinius interesus, neabejotinai sudarydama prielaidas kilti nacionalinių rinktinių meistriškumo lygiui.

- taisyklės, kuriose yra ribojamas užsienio valstybių profesionalių sportininkų dalyvavimas varžybose, yra svarbios dėl pusiausvyros tarp mažų ir didelių klubų išlaikymo. Šios pusiausvyros išnykimas reikštų tai, kad didieji futbolo klubai galėtų lengviau pritraukti geriausius futbolo žaidėjus.

Į tai buvo atsakyta teiginiu, kad šios su pilietybe susijusios Europos futbolo asociacijų federacijos nėra tinkamos pasiekti sportinės pusiausvyros išlaikymo tikslą, nes jokia taisyklė neriboja šių klubų galimybės įdarbinti geriausius nacionalinius žaidėjus, o tai kelia tokį patį pavojų minėti pusiausvyrai.

Taigi, iš viso to, kas išdėstyta aukščiau, Europos Teisingumo Teismas byloje *Union Royale Belge Sociétés de Football Association ir kiti prieš J. M. Bosman* padarė išvadą, kad Europos Ekonominės Bendrijos steigimo sutarties 48 straipsnis (dabar – Sutarties dėl

Europos Sąjungos veikimo 45 str.) draudžia taikyti sporto asociacijų priimtas taisykles, pagal kurias jų organizuojamų varžybų rungtynėms futbolo klubai gali registruoti tik ribotą kitų valstybių narių pilietybę turinčių profesionalių žaidėjų skaičių⁶³. Nors šioje byloje Belgijos ir Europos futbolo institucijos gynė tvarką, pagal kurią valstybėms narėms atstovaujantys klubai turėtų kuo daugiau būtent tos valstybės pilietybę turinčių futbolininkų, svarbesnis interesas visgi buvo tinkamas profesionaliesiems sportininkams suteikiamos darbuotojų judėjimo laisvės įgyvendinimas. Europos Teisingumo Teismas pripažino, kad, nors Europos futbolo asociacijų federacijos taisyklės, pagal kurias už futbolo klubą galėjo žaisti tik ribotas kitų valstybių narių profesionalių futbolininkų skaičius, nėra tiesiog diskriminacija dėl pilietybės, šių taisyklių tolesnis taikymas sukuria darbuotojų judėjimo laisvės ribojimus. Kitaip tariant, taisyklės, pagal kurias vienu metu aikštėje gali pasirodyti tik tam tikras ribotas kitų valstybių narių ar užsienio žaidėjų skaičius, nėra priešastis, dėl kurios profesionalieji futbolininkai negalėtų pasirašyti kontrakto su klubu. Vis dėlto, tokios profesionaliajame futbole taikytos taisyklės pastebimai sumažindavo futbolo klubų norą turėti didesnę skaičių futbolininkų iš kitų Europos Sąjungos valstybių narių ar kitų užsienio valstybių.

Kaip teigiama mokslinėje literatūroje, logiškas Europos Teisingumo Teismo byloje *Union Royale Belge Sociétés de Football Association ir kiti prieš J. M. Bosman* priimto sprendimo tęstinumas sudarė sąlygas nepriklausančių Europos Sąjungai valstybių profesionaliesiems sportininkams naudotis Europos Sąjungos valstybių narių ir kitų valstybių sudarytomis partnerystės sutartimis⁶⁴. Jose yra įtvirtintos nuostatos, pagal kurias yra draudžiama užsienio šalių darbuotojų diskriminacija darbo sąlygų atžvilgiu, palyginus su kitais Europos Sąjungos valstybių narių pilietybę turinčiais darbuotojais (įskaitant ir sporto organizacijoje sportinę veiklą vykdančius profesionaliuosius sportininkus)⁶⁵. Sprendimai bylose *Walrave ir Koch prieš Association Union Cycliste Internationale*, *Gaetano Donà prieš Mario Mantero* ir *Union Royale Belge Sociétés de Football Association ir kiti prieš J. M. Bosman* komandiniu sportu užsiimantiems

⁶³ Europos Teisingumo Teismo 1995 m. gruodžio 15 d. sprendimas byloje Nr. C-415/93, *Union Royale Belge Sociétés de Football Association ir kiti prieš J. M. Bosman* (1995), ETA I-04921. Para 137.

⁶⁴ Šis klausimas yra nagrinėjamas darbo 2.1.2. dalyje.

⁶⁵ BOGUSZ B.; CYGAN, A.; SZYSZCZAK, E. *The regulation of sport in the European Union*. Bodmin, Cornwall: MPG books Ltd, 2007. P. 29.

profesionaliesiems sportininkams suteikė Europos Sąjungos teisės aktų numatytą apsaugą darbuotojams nebūti diskriminuojamiems dėl pilietybės darbo sąlygų atžvilgiu.

2.1.2. Draudimas dėl pilietybės diskriminuoti nepriklausančių Europos Sąjungai valstybių profesionaliuosius sportininkus

2003 m. gegužės 8 d. byloje *Deutscher Handballbund eV prieš Maros Kolpak*⁶⁶ Europos Teisingumo Teismas priėmė sprendimą, kuris kita linkme pakreipė iki tol teismo formuotą praktiką dėl draudimo diskriminuoti profesionaliuosius sportininkus pilietybės atžvilgiu. Pradedant analizuojama byla, Europos Teisingumo Teismas turėjo vertinti santykį tarp Europos Sąjungos valstybių narių ir kitų valstybių pasirašytų partnerystės sutarčių. Šioje sutartyse yra įtvirtinta nuostata, pagal kurią teisėtai kurios nors valstybės narės teritorijoje samdomi užsienio valstybės piliečiai neturi būti diskriminuojami dėl pilietybės, darbo sąlygų, atlyginimo, atleidimo iš darbo atžvilgiu.

Byloje *Deutscher Handballbund eV prieš Maros Kolpak* ginčas tarp šalių kilo dėl profesionalaus rankinio žaidėjo licencijos ir ja žaidėjui suteikiamo statuso. Europos Teisingumo Teismas iš nacionalinio teismo pateiktų aplinkybių nustatė, kad rankinio rungtynėse vartininku žaidžiantis M. Kolpak 1997 m. pasirašė terminuotą darbo sutartį su TSV Östringen eV Handball rankinio klubu, kuris rungsi antrame pagal pajėgumą Vokietijos rankinio divizione. Darbo sutarties galiojimui artėjant į pabaigą, profesionalusis sportininkas ir sporto klubas sutarė dėl to, kad žaidėjas dar tris metus atstovaus tam pačiam klubui. Vokietijos rankinio federacija, kuri organizuoja nacionalinio čempionato ir taurės rungtynes, sutartį su Vokietijos TSV Östringen eV Handball klubu pasirašiusiam slovakui M. Kolpak suteikė žaidėjo licenciją su žyma A. Ši žyma reiškė, kad sportininkas Vokietijos rankinio čempionate yra laikomas užsieniečiu, o tai riboja jo galimybes įsidarbinti dėl legionierių Vokietijos rankinio klubuose limitu. Leidimą teisėtai gyventi Vokietijoje turėjęs M. Kolpak nesutiko su užsieniečio statusu

⁶⁶ Europos Teisingumo Teismo 2003 m. gegužės 8 d. sprendimas byloje Nr. C-438/00, *Deutscher Handballbund eV prieš Maros Kolpak* (2003), ETA I-04135.

Vokietijos rankinio čempionate. Dėl šių Vokietijos rankinio federacija taisyklių profesionalusis sportininkas M. Kolpak kreipėsi į Dortmundo regioninį teismą. Šiame ginče Slovakijos sportininkas rėmėsi tarp Europos Sąjungos valstybių narių ir Slovakijos pasirašyto asociacijos kūrimo susitarimo 38 (1) straipsniu, pagal kurį Slovakijos piliečiai, teisėtai įsidarbinę vienoje iš Europos Sąjungos valstybių narių, neturi būti diskriminuojami dėl pilietybės darbo sąlygų, užmokesčio ar atleidimo iš darbo srityse. Išnagrinėjęs ginčą Dortmundo regioninis teismas nusprendė, kad Vokietijos rankinio federacija turi išduoti sportininkui M. Kolpak licenciją, pagal kurią jo statusas būtų lygus Europos Sąjungos valstybės narės piliečiui. Šiuo atveju rankinio federacijos taisyklės, pagal kurias sporto klubas gali registruoti tik tam tikrą skaičių valstybių narių pilietybės neturinčių sportininkų, rankininkui M. Kolpak neturėtų būti taikomos. Šiai bylai pasiekus apeliacinę instanciją, Europos Teisingumo Teismui buvo pareikštas prašymas priimti prejudicinį sprendimą, ar Vokietijos rankinio federacijos taisyklė, pagal kurią sporto klubai lygos ir taurės rungtynėse gali išleisti tik ribotą skaičių žaidėjų iš Europos Sąjungai nepriklausančių valstybių, neprieštarauja tarp Europos Sąjungos valstybių narių ir Slovakijos pasirašyto asociacijos kūrimo susitarimo 38 (1) straipsniui ir yra taikoma Slovakijos pilietybę turintiems profesionaliesiems sportininkams.

Kaip pažymėjo Europos Teisingumo Teismas, Europos Sąjungos valstybių narių ir Slovakijos pasirašyto asociacijos kūrimo susitarimo 38 (1) straipsnis yra tiesioginio veikimo. Šis teiginys buvo paremtas jau susiklosčiusia Europos Teisingumo Teismo praktika, kadangi byloje Nr. C-162/00, *Land Nordrhein-Westfalen prieš Beata Pokrzeptowicz-Meyer* identiška savo turiniu nuostata taip pat buvo pripažinta esanti tiesioginio veikimo⁶⁷. Iš sprendimo turinio aišku, kad teismas tokią išvadą padarė vadovaudamasis lingvistiniu ir sisteminiu mokslinio tyrimo metodais, taip pat atsižvelgdamas į vienodus sutarčių dėl asociacijos kūrimo tikslus. Teismas taip pat nurodė, kad Europos Bendrijos steigimo sutarties 48 straipsnis (dabar – Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 45 str.) taikomas sporto asociacijų taisyklėms, nustatančioms profesionalių sportininkų apmokamos veiklos vykdymo sąlygas. Draudimų dėl nediskriminavimo pilietybės atžvilgiu nustatymas tik asmenims, kurių darbo ar paslaugų teikimo teisiniams santykiams taisyklės nustato valstybių narių įstatymai ar kiti oficialūs

⁶⁷ Europos Teisingumo Teismo 2002 m. sausio 29 d. sprendimas byloje Nr. C-162/00, *Land Nordrhein-Westfalen prieš Beata Pokrzeptowicz-Meyer* (2002), ETA I-01049. Para 45.

teisės aktai, sudarytų nelygias sąlygas asmenų, kuriems analogiškus reikalavimus nustato kiti aktai, atžvilgiu. Atsižvelgiant į tai, kad tarp Europos Sąjungos valstybių narių ir Slovakijos Respublikos pasirašytos asociacijos kūrimo sutarties 38 (1) str. nuostatomis įtvirtinamos sąlygos dėl profesionaliųjų sportininkų atlyginamo darbo, minėtas Slovakijos piliečių diskriminaciją darbo rinkoje draudžiantis sutarties straipsnis buvo pripažintas taikomu rankinio federacijos taisyklėms. Europos Teisingumo Teismas šioje byloje priimtame sprendime sudarė pagrindą ginčyti ir kitų sporto institucijų priimtas taisykles, kaip diskriminuojančias ne Europos Sąjungos valstybių narių profesionaliuosius sportininkus dėl pilietybės. Byloje buvo nuspręsta, kad tarp Europos Sąjungos valstybių narių ir Slovakijos pasirašyto asociacijos susitarimo 38 (1) straipsnis draudžia teisėtai valstybėje narėje įdarbintam Slovakijos piliečiui taikyti blogesnes darbo sąlygas nei atitinkamos valstybės narės piliečiams.

Kitoje su nepriklausančių Europos Sąjungai valstybių profesionaliaisiais sportininkais susijusioje Europos Teisingumo Teismo byloje *Igor Simutenkov prieš Ministerio de Educación y Cultura, Real Federación Española de Fútbol*⁶⁸ ginčas tarp šalių kilo dėl tarp Europos Bendrijos ir Rusijos Federacijos pasirašytos partnerystės sutarties taikymo profesionaliojo sportininko atžvilgiu. Kaip nustatyta byloje, Rusijos pilietis Igor Simutenkov, turėdamas leidimą gyventi ir dirbti Ispanijoje, žaidė futbolo klube Club Deportivo Teneriffa ir turėjo nepriklausančių Bendrijai (dabar – Europos Sąjunga) valstybių žaidėjų federacijos licenciją. Tokia licencija netenkino minėto žaidėjo, todėl jis, vadovaudamasis Europos Bendrijos ir Rusijos federacijos partnerystės sutartimi, Ispanijos futbolo federacijai pateikė prašymą pakeisti jo turimą licenciją į tokia, kurią turi Bendrijos (dabar – Europos Sąjungos) valstybių narių pilietybes turintys žaidėjai. Žaidėjo prašymas buvo pagrįstas, kadangi vadovaujantis Europos Bendrijos ir Rusijos Federacijos partnerystės sutarties 23 str. režimas, taikomas Rusijos piliečiams, teisėtai samdomiems kurios nors valstybės narės teritorijoje, neturi diskriminuoti jų dėl pilietybės, palyginti su valstybių narių piliečiais, darbo sąlygų, atlyginimo arba atleidimo iš darbo atžvilgiu. Iš to galima daryti išvadą, kad ši sutartis sudarė tinkamas sąlygas Rusijos pilietybę turintiems asmenims naudotis Europos Bendrijos (dabar – Europos Sąjungos) teikiamomis laisvėmis darbo srityje. Federacija tokį prašymą atmetė remdamasi vidiniais organizacijos veiklos

⁶⁸ Europos Teisingumo Teismo 2005 m. balandžio 12 d. sprendimas byloje Nr. C-265/03, *Igor Simutenkov prieš Ministerio de Educación y Cultura, Real Federación Española de Fútbol* (2005), ETA I-02579.

dokumentais ir susitarimais, kuriuose nustatyta, kad nacionalinėse oficialiose varžybose dalyvaujantys klubai gali įregistruoti tik tam tikrą užsienio žaidėjų skaičių iš Bendrijai (dabar – Europos Sąjungai) nepriklausančių valstybių. Pagal šias taisykles žaidėjai, kurie yra valstybių, nepriklausančių Bendrijai (dabar – Europos Sąjungai), piliečiai, nebuvo išskiriami ir turėjo užsieniečio statusą.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prašė Europos Teisingumo Teismo išaiškinti, ar Europos Bendrijos ir Rusijos federacijos partnerystės sutarties 23 straipsnis neprieštarauja tam, kad Rusijos pilietybę turinčiam profesionaliajam futbolininkui sporto federacija taikytų taisyklę, pagal kurią klubai nacionalinėse varžybose gali įtraukti į komandos sudėtį tik ribotą žaidėjų iš trečiųjų valstybių, nepriklausančių Europos ekonominei erdvei, skaičių. Atsižvelgiant į tai, kad nėra būtina priimti jokių papildomų priemonių, kurių pagalba būtų įgyvendinamas diskriminacijos dėl pilietybės draudimas, asmuo, reikalaujantis netaikyti galimai diskriminacinio pobūdžio taisyklių, šia partnerystės sutarties 23 str. nuostata gali tiesiogiai remtis valstybės narės teisme. Taip pat nurodyta, kad, nors minėta sutartis tik nustato šalių partnerystę, tai nereiškia, kad partnerystės sutarties nuostatos negali tiesiogiai veikti. Europos Teisingumo Teismas pripažino, kad Europos Bendrijos ir Rusijos Federacijos partnerystės sutarties 23 str. 1 d. veikia tiesiogiai, todėl asmenys, kuriems ji taikoma, turi teisę ja remtis valstybių narių teismuose.

Grįžtant prie pagrindinio klausimo šioje byloje, t.y. ar futbolo federacijos taisyklės prieštarauja minėtoms Europos Bendrijos ir Rusijos Federacijos partnerystės sutarties nuostatoms, Europos Teisingumo Teismas nerado jokių argumentų, kurie objektyviai pateisintų skirtingą požiūrį į Bendrijos (dabar – Europos Sąjunga) narės ar Europos Ekonominei Erdvei priklausančios valstybės pilietybę turinčius ir Rusijos pilietybę turinčius profesionalius žaidėjus. Pažymėta ir tai, kad Europos Bendrijos ir Rusijos Federacijos partnerystės sutarties 23 straipsnio nuostatose esantys žodžiai “atsižvelgdamos į kiekvienoje valstybėje narėje taikomus įstatymus, sąlygas ir tvarką” negali būti aiškinami taip, kad jie suteikia valstybėms narėms teisę savo nuožiūra apriboti 23 straipsnyje nustatyto nediskriminavimo principo taikymą, nes dėl tokio aiškinimo ši nuostata netektų prasmės ir praktinio veiksmingumo. Todėl Europos Teisingumo Teismas Ispanijos futbolo federacijos nuostatas dėl Rusijos Federacijos pilietybę turinčių sportininkų statuso pripažino kaip diskriminuojančias pilietybės atžvilgiu.

Europos Teisingumo Teisme buvo išspręsta dar viena byla, susijusi su ne Europos Sąjungos valstybės narės sportininko reikalavimu netaikyti jam diskriminuojančių dėl pilietybės Ispanijos futbolo federacijos nuostatų – byla Nr. C-152/08, *Real Sociedad de Fútbol SAD ir Nihat Kahveci prieš Consejo Superior de Deportes ir Real Federación Española de Fútbol*⁶⁹. Turkijos pilietis Nihat Kahveci yra profesionalusis futbolininkas, gyvenantis Ispanijoje ir turintis leidimą gyventi ir dirbti šioje valstybėje. Sportininkas pagal darbo sutartį buvo įdarbintas Real Sociedad de Fútbol SAD klube ir, atsižvelgusi į tai, Ispanijos futbolo federacija jam išdavė nepriklausančio Europos Sąjungai žaidėjo federacijos licenciją. N. Kahveci, nesutikdamas su savo statusu Ispanijos futbolo federacijos atžvilgiu, pateikė prašymą pakeisti šią licenciją į tokia, kurią gauna Europos Sąjungos valstybių narių futbolininkai. Šį prašymą sportininkas pagrindė tarp Turkijos Respublikos ir Europos Ekonominės Bendrijos valstybių narių pasirašyto Susitarimo dėl Europos Ekonominės Bendrijos ir Turkijos asociacijos įsteigimo nuostatomis. Šios nuostatos apėmė Europos Sąjungos valstybių narių darbo rinkoje esančių Turkijos pilietybę turinčių darbuotojų diskriminacijos dėl pilietybės draudimą atlyginimo ir kitų darbo sąlygų sferoje. 2002 m. vasario 5 d. Federacija sprendimu atmetė minėtą N. Kahveci prašymą. Sprendimas buvo apskūstas Ispanijos pirmosios instancijos teismui, tačiau ieškinys buvo atmestas 2002 m. birželio 26 d. teismo sprendimu. Vėliau N. Kahveci pateikė apeliacinį skundą, o apeliacinės instancijos teismas, atsižvelgdamas į bylos aplinkybes, nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Europos Teisingumo Teismui prejudicinį klausimą. Šis klausimas buvo susijęs su diskriminacijos dėl pilietybės draudimu – ar gali sporto federacija Turkijos pilietybę turinčiam profesionaliajam sportininkui taikyti taisyklę, pagal kurią klubai nacionalinėse varžybose gali įtraukti į komandos sudėtį tik ribotą žaidėjų iš trečiųjų valstybių, nepriklausančių Europos ekonominei erdvei, skaičių.

Europos Teisingumo Teismo siekį formuoti vienodą teismo praktiką bylose, susijusiose su sportine veikla, atspindi tai, kad šioje byloje pagal Europos Teisingumo Teismo Procedūros reglamento⁷⁰ 104 straipsnio 3 dalies 1 pastraipą buvo priimtas ne

⁶⁹ Europos Teisingumo Teismo 2008 m. liepos 25 d. nutartis byloje Nr. C-152/08, *Real Sociedad de Fútbol SAD ir Nihat Kahveci prieš Consejo Superior de Deportes ir Real Federación Española de Fútbol* (2008), ETA I-06291.

⁷⁰ Konsoliduotas Europos Teisingumo Teismo Procedūros reglamentas. OL, 1991, L 176, 34 tomas, p. 7.

sprendimas, o motyvuota nutartis, kurioje buvo nurodyti ankstesniuose sprendimuose pateikti Europos Teisingumo Teismo išaiškinimai. Teismas pabrėžė, kad savo turiniu šis prejudicinis klausimas yra labai panašus į klausimus, pateiktus bylose *Deutscher Handballbund eV prieš Maros Kolpak* ir *Igor Simutenkov prieš Ministerio de Educación y Cultura, Real Federación Española de Fútbol*. Visas šias bylas sieja tai, kad reikalavimas pripažinti diskriminuojančiomis futbolo sporto federacijos taisykles (jos riboja nepriklausančių Europos Sąjungai valstybių profesionaliųjų sportininkų registravimą varžyboms ir dalyvavimą jose) yra grindžiamas iš esmės identiška Europos Sąjungos valstybių narių ir kitos valstybės asociacijų kūrimo arba partnerystės sutarčių nuostata. Ši nuostata draudžia užsienio valstybės, sudariusios asociacijos kūrimo arba partnerystės sutartį su Europos Sąjungos valstybėmis narėmis, darbuotojams būti diskriminuojamiems dėl įsidarbinimo ir darbo sąlygų lyginant su Europos Sąjungos valstybių narių piliečiais. Europos Teisingumo Teismas šioje byloje rėmėsi iš esmės tais pačiais kriterijais, kuriais buvo remtasi ir anksčiau aptartose bylose dėl nepriklausančių Europos Sąjungai valstybių profesionaliesiems sportininkams taikomo draudimo diskriminuoti juos dėl pilietybės. Teismas, vadovaudamasis sprendimais bylose *Deutscher Handballbund eV prieš Maros Kolpak* ir *Igor Simutenkov prieš Ministerio de Educación y Cultura, Real Federación Española de Fútbol*, priėmė nutartį, kurioje tarp Europos Ekonominės Bendrijos narių ir Turkijos Respublikos pasirašyto asociacijos įsteigimo susitarimo nuostatos pripažintos kaip draudžiančios Turkijos pilietybę turinčiam profesionaliajam sportininkui taikyti sporto federacijų taisykles, kuriose numatyta, kad klubai nacionalinėse varžybose gali įtraukti į komandos sudėtį tik ribotą žaidėjų iš Europos Sąjungai nepriklausančių valstybių skaičių⁷¹.

Europos Teisingumo Teismo praktika bylose, kuriose buvo nagrinėjamas draudimas dėl pilietybės diskriminuoti nepriklausančių Europos Sąjungai valstybių profesionaliuosius sportininkus, gali būti vertinamas iš kelių perspektyvų. Pirma, Europos Teisingumo Teismas sulygino Austrijos, Rusijos ir Turkijos profesionaliųjų sportininkų teisinę padėtį su Europos Sąjungos valstybių narių pilietybę turinčių sportininkų padėtimi. Antra, dėl šių Europos Teisingumo Teismo sprendimų didžiausią naudą gavo sporto

⁷¹ Europos Teisingumo Teismo 2008 m. liepos 25 d. nutartis byloje Nr. C-152/08, *Real Sociedad de Fútbol SAD ir Nihat Kahveci prieš Consejo Superior de Deportes ir Real Federación Española de Fútbol* (2008), ETA I-06291. Para 32.

organizacijos (klubai), kurie, minėtų trijų valstybių pilietybę turinčių profesionalių sportininkų nebelaikant užsieniečio statusą turinčiais sportininkais, įgijo teisę į laisvas užsieniečiams skirtas ir atsilaisvinusias vietas privilioti kitų užsienio valstybių profesionaliuosius sportininkus. Trečia, Europos Sąjungos valstybių narių pilietybę turintys profesionalieji sportininkai pajuto žymiai didesnę konkurenciją varžantis dėl vietos sporto organizacijos (klubo) sudėtyje. Tai lėmė profesionalių sportininkų, kurie turi vienodas sąlygas įsidarbinti Europos Sąjungoje įsisteigusiuose sporto klubuose, skaičiaus padidėjimas.

2.2. Profesionalių sportininkų perėjimo iš vieno klubo į kitą problematika

Šioje dalyje yra analizuojamos dvi didelės problemos, kurios yra glaudžiai susijusios su darbuotojų judėjimo laisvės pažeidimais ar apribojimais. Pirmoji iš jų yra Europos Teisingumo Teismo byloje *Union Royale Belge Sociétés de Football Association ir kiti prieš J. M. Bosman* išspręsta problema, kuri pasireiškė laisvo darbuotojų judėjimo ribojimu su Europos Sąjungos teisės aktais nesuderinamomis Europos futbolo federacijų asociacijos taisyklėmis dėl profesionalių sportininkų perėjimo iš vieno klubo į kitą. Antroji – išvestinė šios problemos dalis, kuri yra susijusi su jaunų žaidėjų mokymu ir jų padėtimi pasibaigus sportinės veiklos sutarčiais su mokymą suteikusiu klubu.

2.2.1. Profesionalių sportininkų padėtis pasibaigus sutarčiais su klubu

Kaip jau minėta šio darbo 2.1.1. dalyje analizuojamoje byloje *Union Royale Belge Sociétés de Football Association ir kiti prieš J. M. Bosman*, Belgijos teismas pateikė prašymą Europos Teisingumo Teismui priimti prejudicinį sprendimą klausimu, ar Europos Sąjungos teisės aktuose įtvirtintos darbuotojų judėjimo laisvės nuostatos

draudžia taikyti sporto asociacijų priimtas specifinio pobūdžio taisykles⁷². Pagal jas kitos valstybės narės pilietybę turintis profesionalusis sportininkas, pasibaigus sutarčiai su klubu, galėjo būti įdarbintas kitos valstybės narės klube tik tuo atveju, jei šis klubas sumokėjo senajam klubui perėjimo į kitą klubą mokestį, parengimo arba treniravimo kompensaciją. Spręsdamas klausimą, Europos Teisingumo Teismas atmetė nepagrįstus Belgijos futbolo asociacijos argumentus, kad tik didieji Europos klubai gali būti laikomi įmonėmis, nes tokie klubai kaip RCL vykdo tik nereikšmingą ūkinę veiklą, todėl Europos Ekonominės Bendrijos steigimo sutarties 48 straipsnis (dabar – Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 45 str.) byloje neturėtų būti taikomas. Teismas šiuos argumentus pripažino nepagrįstais dėl to, kad su darbuotojų judėjimo laisve susijusių Europos Sąjungos teisės nuostatų taikymui nebūtina, kad darbdavys būtų įmonė, o pagrindinis reikalavimas yra darbo santykių arba ketinimo sukurti tokius santykius egzistavimas⁷³.

Vertindamas kliūčių egzistavimą darbuotojų judėjimo laisvei, Europos Teisingumo Teismas išaiškino, kad nuostatos, trukdančios valstybės narės piliečiui išvykti iš savo šalies, įgyvendinant savo teisę į judėjimo laisvę, yra šios laisvės kliūtys, net jeigu jos taikomos neatsižvelgiant į atitinkamų darbuotojų pilietybę. Žaidėjų perėjimą į kitą klubą reglamentuojančios taisyklės numato, kad profesionalusis sportininkas negali vykdyti veiklos kitoje valstybėje narėje įsteigtame naujame klube, jeigu šis klubas nesumokėjo senajam abiejų klubų sutarto arba pagal sporto asociacijų nuostatus nustatyto dydžio kompensacijos, sudaro kliūtį darbuotojų judėjimo laisvei. Teismas pripažino, kad šios taisyklės sudaro kliūtį darbuotojų judėjimo laisvei⁷⁴. Vis dėlto, Europos Teisingumo Teismas neatmetė galimybės pateisinti tokias taisykles, kai jomis būtų siekiama Europos Ekonominės Bendrijos steigimo sutartį (dabar – Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo) atitinkančio teisėto tikslo. Profesionalųjų sportininkų perėjimo į kitą klubą taisyklės turėtų būti galima pateisinti privalomaisiais viešojo intereso reikalavimais. Būtina pažymėti, kad net ir tokiu atveju šių taisyklių taikymas turi būti tinkamas užtikrinti atitinkamo tikslo įgyvendinimą ir neviršytų to, kas būtina tikslui pasiekti.

⁷² Europos Teisingumo Teismo 1995 m. gruodžio 15 d. sprendimas byloje Nr. C-415/93, *Union Royale Belge Sociétés de Football Association ir kiti prieš J. M. Bosman* (1995), ETA I-04921. Para 68.

⁷³ Europos Teisingumo Teismo 1995 m. gruodžio 15 d. sprendimas byloje Nr. C-415/93, *Union Royale Belge Sociétés de Football Association ir kiti prieš J. M. Bosman* (1995), ETA I-04921. Para 74.

⁷⁴ *Ibid.* Para 104.

Šioje byloje priimtas sprendimas, pagal kurį iki 1995 metų galiojusi profesionaliųjų sportininkų perėjimo iš vieno klubo į kitą sistema buvo pripažinta nesuderinama su Europos Sąjungos teise, turėjo paskatinti Europos futbolo bendruomenę ir Europos Sąjungos institucijas veikti, tačiau derybos dėl naujos transferų tvarkos buvo pradėtos tik 2000 m.⁷⁵ 2001 m. tarp Europos Komisijos (dabar – Europos Sąjungos komisija) ir pagrindinių futbolo organizacijų FIFA bei UEFA buvo pasirašyta deklaracija, kurioje buvo numatyti naujos profesionaliųjų futbolininkų perėjimo iš vieno klubo į kitą tvarkos pagrindiniai principai⁷⁶. Pažymėtina, kad joje buvo susitarta dėl laiko, kada žaidėjai gali keisti klubus, maksimalios kontraktų trukmės ribojimo iki 5 metų, mokymo išlaidų atlyginimo mechanizmo sukūrimo ir kitų klausimų. Europos Teisingumo Teismo sprendimas⁷⁷ byloje *Union Royale Belge Sociétés de Football Association ir kiti prieš J. M. Bosman* profesionaliesiems sportininkams turėjo didelę įtaką, kadangi perėjimo iš vieno klubo į kitą kompensacija šiems sportininkams sudarydavo kliūtis įgyvendinti darbuotojų judėjimo laisvę. Iš esmės pakeitus visą su žaidėjų perėjimu iš vieno klubo į kitą susijusį reglamentavimą, profesionaliesiems futbolininkams buvo sudarytos geresnės galimybės įsidarbinti Europos Sąjungos valstybėse narėse įsteigtuose futbolo klubuose.

Kita byla, kurioje teismas nagrinėjo profesionaliojo sportininko teisę atstovauti kitai sporto komandai, o ne tai, su kuria kontraktas jau yra pasibaigęs, yra *Jyri Lehtonen ir Castors Canada Dry Namur-Braine ASBL prieš Fédération Royale Belge des Sociétés de Basket-ball ASBL*. Ginčas tarp bylos šalių kilo dėl krepšininko J. Lehtoneno atstovaujamo klubo teisės registruoti žaidėją Belgijos nacionalinėse krepšinio pirmenybėse.

Krepšininkas J. Lehtonenas ginčo metu, t.y. 1995-1996 metų sezone, rungtyniavo Suomijos krepšinio čempionate. Pasibaigus šiam čempionatui žaidėjas susitarė su Belgijos Castors Braine krepšinio klubu dėl trumpalaikės sutarties užbaigti sezoną šiame klube. Šį susitarimą 1996 m. kovo 30 d. tinkamai užregistravo Belgijos krepšinio

⁷⁵ HENDRICKX, F. *The Bernard-case and training compensation in professional football*. European Labour Law Journal, Volume 1 (2010), No. 3. 385 psl.

⁷⁶ Joint statement by Commissioners Monti, Reding and Diamantopoulou and Presidents of FIFA Blatter and of UEFA Johansson. [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2012-04-06]. Prieiga per internetą: <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/01/209&format=HTML&aged=1&language=EN&guiLanguage=en>> [Žiūrėta 2012-04-06].

⁷⁷ Ta apimtimi, kurioje buvo sprendžiama dėl žaidėjų perėjimo iš vieno klubo į kitą taisyklių suderinamumo su Europos Sąjungos teisės aktais.

federacija, prieš tai 1996 m. kovo 29 d. iš Suomijos krepšinio federacijos gavusi paleidžiamąjį raštą. 1996 m. balandžio 5 d. Belgijos krepšinio federacija išpėjo Castors Braine klubą, kad, negavus FIBA⁷⁸ licencijos, klubas gali būti nubaustas už žaidėjo Jyri Lehtonen įregistravimą artėjančioms varžyboms.

Nepaisydamas šių išpėjimų Castors Braine krepšinio įregistravo J. Lehtoneną 1996 m. balandžio 6 d. rungtynėms. Castors Braine šiose rungtynėse nugalėjo Belgacom Quaregnon komandą. 1996 m. balandžio 11 d., atsižvelgdama į varžovų komandos skundą, Belgijos krepšinio federacija nutarė pergalę techniniu rezultatu 20-0 skirti apeliančiam. Federacija rėmėsi tuo, kad J. Lehtoneno dalyvavimas rungtynėse buvo FIBA Žaidėjų perėjimo iš vieno klubo į kitą nuostatų pažeidimas. Kitose rungtynėse Castors Braine klubas ištraukė J. Lehtoneną į komandos paraišką varžyboms, tačiau žaidėjas rungtynių metu aikštelėje nepasirodė. Belgijos krepšinio federacija paskyrė dar vieną nuobaudą – mačo nugalėtojais paskelbė varžovų klubą. Bijodami tolesnių nuobaudų ar net perkėlimo į trečiąjį pagal pajėgumą Belgijos krepšinio lygos divizioną, kitose varžybose Castors Braine J. Lehtoneno neregistravo.

Krepšinio klubas Castors Braine kreipėsi į Belgijos pirmosios instancijos teismą su keliais reikalavimais: pirma, panaikinti Belgijos krepšinio federacijos skirtą nuobaudą dėl 1996 m. balandžio 6 d. rungtynių, antra, uždrausti Belgijos federacijai skirti nuobaudas dėl J. Lehtoneno dalyvavimo rungtynėse, trečia, nustatyti fiksuotą baudą už dieną, kol nebus įvykdyti šie reikalavimai. 1996 m. balandžio 17 d. teisme buvo pasiektas susitarimas, pagal kurį šalys susitarė, kad:

- prašyti Europos Teisingumo Teismo priimti prejudicinį sprendimą;
- iki prejudicinio sprendimo priėmimo sustabdyti Belgijos pirmosios instancijos teisme esančios bylos nagrinėjimą;
- palikti galioti paskirtas nuobaudas,
- Castors Braine klubas įsipareigoja neregistruoti J. Lehtoneno likusiems atkrintamųjų varžybų etapams.

⁷⁸ FIBA – Fédération Internationale de Basketball (Tarptautinė krepšinio federacija).

Kaip jau minėta, Belgijos pirmosios instancijos teismas kreipėsi į Europos Teisingumo Teismą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo. Teismo prašyta atsakyti į klausimą, ar sporto federacijos taisyklės, draudžiančios rungtyniauti profesionaliajam sportininkui, kuris perėjo į tam tikrą klubą jau po nustatytos datos, yra suderinamos su Europos Sąjungos teisės aktais. Atsakant į šį klausimą, reikia atsižvelgti į tai, kad profesionalusis sportininkas yra Europos Sąjungai priklausančios valstybės narės pilietis, ir į tai, kad sporto federacijos mano, kad tokių ribojimų įsidarbinti draudimas gali būti pateisinamas sportiniu interesu, t.y. siekiu neiškraipyti komandų pajėgumo svarbiausiuose sporto varžybų etapuose.

Atsižvelgiant į Europos Teisingumo Teismo byloje pareikštą nuomonę, profesionalusis sportininkas J. Lehtonen byloje buvo suprantamas kaip darbuotojas Europos Sąjungos teisės aktų nuostatų, reglamentuojančių darbuotojų judėjimo laisvę, prasme⁷⁹. Į klausimą, ar žaidėjų perėjimo iš vieno klubo į kitą terminai (su sąlyga, kad tie Europos Sąjungos profesionaliesiems sportininkams taikomi terminai sueina anksčiau nei nepriklausančių Europos Sąjungai valstybių žaidėjams) yra darbuotojų judėjimo laisvės apribojimai, Europos Teisingumo Teismas atsakė teigiamai net ir atsižvelgiant į tai, kad tokios taisyklės numato apribojimus tik žaidėjų registravimui varžyboms, o ne įdarbinimui klube.

2.2.2. Su jaunų žaidėjų mokymu susijusios problemos

Šiame skyriuje nagrinėjama byla *O. Bernard, Newcastle United FC prieš Olympique Lyonnais SASP*⁸⁰ teisinėje literatūroje⁸¹ yra vadinama išvestine byla, kuriai pagrindą davė sprendime *Union Royale Belge Sociétés de Football Association ir kiti*

⁷⁹ Žiūrėti šio darbo 1.3.1. skyrių.

⁸⁰ Europos Teisingumo Teismo 2010 m. kovo 16 d. sprendimas byloje Nr. C-325/08, *O. Bernard, Newcastle United FC prieš Olympique Lyonnais SASP* (2010), ETA I-02177.

⁸¹ HENDRICKX, F. *The Bernard-case and training compensation in professional football*. European Labour Law Journal, Volume 1 (2010), No. 3 P. 384.

prieš J. M. Bosman Europos Teisingumo Teismo pateikti išaiškinimai. Ginčas naujausioje su profesionaliųjų sportininkų teisiniu statusu susijusioje byloje tarp šalių kilo dėl Prancūzijos futbolo federacijos profesionalaus futbolo chartijos ir Prancūzijos darbo kodekso taikymo situacijoje, kai „jaunojo žaidėjo“ (pranc. – *espoir*) kategoriją turintis asmuo nepasirašo savo pirmosios profesionalaus žaidėjo sutarties su jam mokymą suteikusių klubu. Kitaip tariant, Europos Teisingumo Teismas šioje byloje sprendė dar vieną su profesionaliųjų sportininkų perėjimu iš vienos sporto organizacijos į kitą susijusį klausimą – sporto organizacijų teisę į kompensaciją už jaunojo žaidėjo mokymą.

1997 m. prancūzų futbolininkas Olivier Bernard, būdamas septyniolikos metų amžiaus, trijų sezonų laikotarpiui sudarė „jaunojo žaidėjo“ sutartį su Olympique Lyonnais futbolo komanda. Ši sutartis galiojo iki 2000 m. liepos 1 d., tačiau, nelaukę sutarties galiojimo pabaigos, Olympique Lyonnais, vadovaudamiesi Prancūzijos futbolo federacijos profesionalaus futbolo chartijos 23 str. nuostatomis, pasiūlė futbolininkui O. Bernard pasirašyti profesionalaus žaidėjo sutartį vienerių metų laikotarpiui. O. Bernard nenorėjo sudaryti sutarties su jam mokymą suteikusių klubu ir 2000 m. rugpjūčio mėnesį (prieš pat naujojo futbolo sezono pradžią) sudarė pirmąją savo profesionalaus žaidėjo sutartį su Newcastle UFC futbolo klubu. Sužinojęs apie šią sutartį Olympique Lyonnais nusprendė ginti savo interesus teisme – prisiteisti iš buvusio komandos nario ir naujosios jo komandos žalos atlyginimą. Liono darbo teismo sprendimas pagal Olympique Lyonnais ieškinį žaidėjui O. Bernard ir jo naujajam klubui Newcastle UFC nebuvo palankus – iš atsakovų buvo solidariai priteista sumokėti futbolo klubui Olympique Lyonnais daugiau nei dvidešimt tūkstančių eurų dydžio žalos atlyginimą. Atsakovams šioje byloje apskundus Liono darbo teismo sprendimą, apeliacinėje instancijoje minėtas sprendimas buvo panaikintas. Liono apeliacinis teismas nurodė, kad baigusio mokymą žaidėjo pareiga pasirašyti profesionalaus žaidėjo sutartį su mokymą suteikusių klubu kartu apima ir draudimą pasirašyti sutartį su kitos valstybės narės klubu. Teismas pažymėjo, kad toks Prancūzijos futbolo federacijos profesionalaus futbolo chartijos nuostatų taikymas yra nesuderinamas su pagrindiniais darbuotojų judėjimo laisvės principais, konkrečiai – ginčo metu galiojusios Europos Bendrijos 39 straipsnio (dabar – Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 45 str.) nuostatomis. Pažymėtina ir tai, kad nagrinėjant bylą paaiškėjo, jog Prancūzijos teisės aktuose nėra nuostatų, kurias taikant galima būtų apskaičiuoti mokymą suteikusių klubo turėtas išlaidas ir šiam klubui mokėtiną kompensaciją, kai žaidėjas atsisako sudaryti profesionalaus žaidėjo sutartį su

šiuo klubu⁸². Olympique Lyonnais pateikė kasacinį skundą dėl Liono apeliacinio teismo priimto sprendimo. Kasacinis teismas pripažino, kad Prancūzijos futbolo federacijos profesionalaus futbolo chartijos 23 straipsnis formaliai nedraudžia jaunam žaidėjui sudaryti profesionalaus žaidėjo sutartį su kitos valstybės narės klubu. Dėl šios nuostatos ir pareigos atlyginti žalą O. Bernard nepasirašė profesionaliojo žaidėjo sutarties ta apimtimi, kuria dėl šios nuostatos pažeidimo galėjo būti priteistas žalos atlyginimas. Sustabdęs bylą Prancūzijos kasacinis teismas kreipėsi į Europos Teisingumo Teismą ir pateikė du prejudicinius klausimus.

Pirmasis klausimas buvo susijęs su darbuotojų judėjimo laisvės taikymu. Prancūzijos kasacinis teismas kreipėsi į Europos Teisingumo Teismą dėl išaiškinimo, ar Europos Sąjungos pirminės teisės aktuose įtvirtintos darbuotojų judėjimo laisvės nuostatos draudžia nacionalinės teisės normą, pagal kurią iš jaunojo žaidėjo, baigusio mokymą ir pasirašiusio profesionalaus žaidėjo sutartį su kitos Europos Sąjungos valstybės narės klubu, gali būti priteistas žalos atlyginimas. Europos Teisingumo Teismui nekilo abejonų, kad O. Bernard pagal sutartį vykdoma veikla patenka į Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 45 straipsnio taikymo sritį, o tai reiškia, kad profesionaliojo sportininko statusą turintis futbolininkas O. Bernard Europos Sąjungoje naudojasi darbuotojų judėjimo laisve. Remdamasis ankstesne teismine praktika, Europos Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad Prancūzijos futbolo federacijos profesionalaus futbolo chartija atitinka taisyklių, kolektyviai reglamentuojančių pagal sutartį vykdomą darbą arba paslaugų teikimą, statusą, todėl joje įtvirtintos taisyklės neturi prieštarauti Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 45 straipsnyje išdėstytoms nuostatomis, suteikiančiomis teisę darbo tikslu laisvai judėti valstybių narių teritorijoje. Sprendime buvo remtasi ir ankstesniais teismo išaiškinimais dėl darbuotojų judėjimo laisvės. Pažymėta, kad ši laisvė draudžia priemones, dėl kurių valstybių narių piliečiai, norėdami kitos valstybės narės teritorijoje vykdyti ekonominę veiklą, galėtų patekti į nepalankią padėtį. Europos Teisingumo Teismas konstatavo, kad tvarka, pagal kurią mokymą baigęs jaunas žaidėjas savo pirmąją profesionalaus žaidėjo sutartį privalo sudaryti su jį mokiūsiu klubu, nes priešingu atveju tektų mokėti žalos atlyginimą, gali apsunkinti šiam žaidėjui galimybę naudotis darbuotojų judėjimo laisvės suteikiamomis teisėmis. Nors

⁸² HENDRICKX, F. *The Bernard-case and training compensation in professional football*. European Labour Law Journal, Volume 1 (2010), No. 3. P. 382.

formaliai tokia tvarka netrukdo žaidėjui pasirašyti profesionalaus žaidėjo sutarties su kitos valstybės narės klubu, dėl šios tvarkos vis dėlto tampa mažiau patrauklu pasinaudoti minėta teise. Manytina, kad tokia tvarka yra laisvo darbuotojų judėjimo apribojimas.

Kadangi į pirmąjį Prancūzijos kasacinio teismo pateiktą klausimą buvo atsakyta teigiamai, šioje byloje Europos Teisingumo Teismas atsakė ir į kitą prašyme priimti prejudicinį sprendimą nurodytą klausimą – ar būtinybė skatinti jaunų profesionalių žaidėjų samdymą ir mokymą yra teisėtas tikslas, kuriuo gali būti pagrįstas laisvo darbuotojų judėjimo apribojimas. Pagal Europos Teisingumo Teismo suformuotą praktiką, priemonė, sudaranti kliūčių laisvam darbuotojų judėjimui, neleistina, nebent ja siekiama Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo atitinkančio teisėto tikslo, ir ji grindžiama privalomaisiais bendrojo intereso pagrindais. Tokiu atveju taip pat reikia, kad minėtos priemonės taikymas būtų tinkamas nagrinėjamam tikslui įgyvendinti ir neviršytų to, kas būtina tikslui pasiekti. Teismas, nagrinėdamas byloje *O. Bernard, Newcastle United FC prieš Olympique Lyonnais SASP* pateiktą antrąjį prejudicinį klausimą, vadovavosi byloje *Union Royale Belge Sociétés de Football Association ir kiti prieš J. M. Bosman* pateiktu išaiškinimu. Europos Teisingumo Teismas šioje byloje yra nurodęs, kad galimybė gauti mokymo kompensaciją gali skatinti futbolo klubus ieškoti talentų ir užtikrinti jaunų žaidėjų mokymą. Jeigu ši sistema nebeveiktų, profesionalaus sporto klubai didele apimtimi apribotų jaunų žaidėjų mokymą, kadangi tokia veikla, negaunant iš apmokytų jaunųjų žaidėjų mokymo išlaidų atlyginimo, klubams taptų nuostolinga. Tokia ypatingai mažų mokymą teikiančių klubų veikla yra reikšminga vykdant sporto socialinę ir edukacinę funkciją. Europos Teisingumo Teismas padarė tinkamą išvadą, jog sistema, numatanti mokymo kompensacijos mokėjimą, kai mokymą baigęs jaunas žaidėjas pasirašo profesionalaus žaidėjo sutartį su kitu jam mokymą suteikusiu klubu, iš principo gali būti pateisinama siekiant skatinti jaunų žaidėjų samdymą ir mokymą. Manytina, kad teismas priėmė itin svarbų mažoms sporto organizacijoms prejudicinį sprendimą, kuris nedraudžia reikalauti iš jaunųjų futbolininkų, karjerą pageidaujančių tęsti kituose klubuose, mokymo kompensacijos. Tvarka, pagal kurią iš jaunojo žaidėjo gali būti priteistas žalos atlyginimas šiam nepratęsęs sutarties su mokymą suteikusiu klubu, nėra būtina. Todėl *Olympique Lyonnais* futbolo klubui šis sprendimas nebuvo palankus.

Po Europos Teisingumo Teismo sprendimo byloje *Union Royale Belge Sociétés de Football Association ir kiti prieš J. M. Bosman* pasaulio futbolas privalėjo keistis. Frank

Hendrickx atkreipė dėmesį, kad situacija, kuri išsivystė į teisminį ginčą *O. Bernard, Newcastle United FC prieš Olympique Lyonnais SASP*, 2001 m. jau buvo reglamentuojama, tačiau 1999 metais taisyklių, pagal kurias futbolo klubai galėjo reikalauti mokymo kompensacijos iš žaidėjų, kurie buvo mokomi klube, dar nebuvo⁸³. Atsižvelgiant į tai, tik 2010 metais priimtas Europos Teisingumo Teismo sprendimas neturėjo didelės įtakos jaunųjų profesionaliųjų sportininkų padėčiai, tačiau pripažino atsakingu už Europos futbolo institucijų įtvirtintas taisykles dėl sporto organizacijų teisės į kompensaciją už jaunųjų žaidėjų mokymą kaip nepažeidžiančias Europos Sąjungos teisės.

⁸³ HENDRICKX, F. *The Bernard-case and training compensation in professional football*. European Labour Law Journal, Volume 1 (2010), No. 3. P. 386.

3. INDIVIDUALIA SPORTINE VEIKLA UŽSIIMANČIO SPORTININKO PADĖTIES YPATUMAI

Siekiant atskleisti profesionaliojo sportininko teisinį statusą ir problemas, su kuriomis susiduria sportininkai, vykdydami sportinę veiklą Europos Sąjungos valstybėse narėse, būtina atskirti individualų ir komandinį sportą. Nors iki pat bylos *Christelle Delière prieš Ligue francophone de judo et disciplines associées ASBL*⁸⁴ Europos Teisingumo Teismą pasiekdavo tik su komandiniu sportu susiję ginčai, ši byla buvo pirmoji, kurioje problemos kilo iš savarankiškai vykdomos sportinės veiklos. Pirmajame šio darbo dalies skyriuje yra nagrinėjamas galimas profesionalaus sportininko vykdomos savarankiškos sportinės veiklos ribojimas dėl nepriklausymo atitinkamos sporto šakos federacijai, o antrajame skyriuje analizuojama problema yra susijusi su sporto organizacijos nustatytų dopingo taisyklių ir Europos Sąjungos teisės aktuose įtvirtintų konkurencijos taisyklių santykiu ir įtaka individualiaja sportine veikla užsiimančiam profesionaliajam sportininkui.

3.1. Profesionaliojo sportininko vykdomos individualios sportinės veiklos ribojimo dėl nepriklausymo atitinkamos sporto šakos federacijai ypatumai

Į Europos Teisingumo Teismą patekusi byla *Christelle Delière prieš Ligue francophone de judo et disciplines associées ASBL* buvo inicijuota dziudo kovomis užsiimančios Belgijos pilietės C. Delière dėl nacionalinės dziudo federacijos veiksmų, sutrukdžiusių jai atstovauti Belgijos valstybei 1992 m. Barselonos ir 1996 m. Atlantos Olimpinėse žaidynėse. Dziudo kovos meno varžybas pasauliniu lygmeniu organizuojama Tarptautinė dziudo federacija. Europiniu lygiu veikianti Europos dziudo sąjunga vienija šio žemyno valstybių nacionalines federacijas, kurios, kaip ir byloje dalyvavusi Belgijos

⁸⁴ Europos Teisingumo Teismo 2000 m. balandžio 11 d. sprendimas sujungtose bylose Nr. C-51/96 ir C-191/97, *Christelle Delière prieš Ligue francophone de judo et disciplines associées ASBL* (2000), ETA I-02549.

dziudo federacija, yra atsakingos už sportininkų, norinčių dalyvauti tarptautinėse varžybose, atranką. Pagal bylos nagrinėjimo metu galiojusias taisykles, norėdami dalyvauti atrankose į minėtas Olimpines žaidynes, sportininkai privalėjo gauti nacionalinės dziudo federacijos leidimą. Nors sportininkė C. Deliège buvo perspektyvi dziudo kovotoja, ji nepateko į Belgijos olimpinę rinktinę dėl to, kad negavo anksčiau minėto nacionalinės dziudo federacijos leidimo. Belgijos dziudo kovotojai dalyvauti tarptautinėse varžybose nebuvo leista todėl, kad pagal tuo metu galiojusią licencijų išdavimo tvarką Belgijos dziudo federacija vietas dalyvauti varžybose pirmiausiai skirdavo savo nariams, t.y. regioninėse varžybose dalyvaujantiems dziudo klubams, kurie išrinkdavo galimybės dalyvauti varžybose vertus kovotojus. 1994 m. balandžio 9 d. Vadovaujantysis Europos dziudo sąjungos komitetas galutinai patvirtino dalyvavimo Europos žemyno A kategorijos varžybose taisykles. Pagrindinis reikalavimas kovotojui, siekiančiam patekti į šias varžybas, buvo ne jo pilietybė, o narystė tam tikroje nacionalinėje dziudo federacijoje. Atkreiptinas dėmesys, kad bylos nagrinėjimo Europos Teisingumo Teisme metu Europos dziudo sąjunga pažymėjo, kad ne individualiai geriausiai įvairiose įskaitinėse varžybose pasirodę dziudo kovotojai, o būtent federacijos gaus kvietimus (žaidėjų kvotas) į Olimpines žaidynes, kurie nacionalinės federacijos nuomone bus skirstomi šios šalies dziudo kovotojams⁸⁵.

Nors C. Deliège buvo charakterizuojama kaip nuolat su treneriais besipykstanti, etikos taisyklių nesilaikanti kovotoja, ji 1987-1992 metų laikotarpiu pasiekė puikių rezultatų varžybose – ne kartą iškovojo aukščiausias vietas tiek Belgijos, tiek Europos žemyno varžybose. Pradedant 1992 m. visi jos bandymai patekti į tarptautines dziudo varžybas baigdavosi Belgijos dziudo federacijos pareiškimais, kuriuose buvo nurodoma, kad varžybose sportininkei dalyvauti neleista, o jos vietą užims kita kovotoja, kuri, pažymėtina, sportuoja federacijai priklausančiame klube. Nedalyvavimas šiose dvejose Olimpines žaidynėse neišvengiamai pristabdė dziudo kovotojos C. Deliège karjerą. Kreipdamasi į Belgijos Namuro miesto pirmosios instancijos teismą sportininkė užėmė poziciją, kad, nors dziudo yra laikomas mėgėjišku sportu, ji vykdė ekonominę veiklą ir turėjo teisę naudotis sportininkui suteikiamomis garantijomis, tokiomis kaip laisvė teikti

⁸⁵ Europos Teisingumo Teismo 2000 m. balandžio 11 d. sprendimas sujungtose bylose Nr. C-51/96 ir C-191/97, *Christelle Deliège prieš Ligue francophone de judo et disciplines associées ASBL* (2000), ETA I-02549. Para 5.

paslaugas (Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 56 str. ir paskesni straipsniai) ir draudimas trukdyti, riboti arba kitaip neigiamai veikti konkurenciją (Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 101 str.). Namuro pirmosios instancijos teismas tuomet kreipėsi į Europos Teisingumo Teismą dėl išaiškinimo, ar Europos Sąjungos teisei (konkrečiai paslaugų teikimo laisvei ir konkurencijos taisyklėms) prieštarauja reikalavimas, pagal kurį sportininkams privaloma gauti sporto šakos nacionalinės federacijos leidimą tam, kad būtų galima varžytis tarptautinėse varžybose. Pažymėtina, kad tarptautinėmis varžybose laikomos tokios varžybos, kuriose rungtis ne nacionalinės komandos, o atskiri profesionalieji arba pusiau profesionalūs sportininkai.

Europos Teisingumo Teismas, nesiėmęs spręsti galimo konkurencijos taisyklių pažeidimo, pažymėjo, kad profesionalaus sportininko vykdomai individualiai sportinei veiklai, nesvarbu, ar tai būtų profesionalusis, ar mėgėjiškas sportas, gali būti taikomos paslaugų teikimo laisvės nuostatos (Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 56 – 62 str.). Teismas pažymėjo, kad sporto varžybų organizatoriai dažnai naudojami galimybėmis komercializuoti tokio pobūdžio renginius pardavinėdami transliacijos teises televizijoms ar pasirašinėdami reklamos sutartis. Dalyvaujant šiuose komerciniuose renginiuose ir vykdydami individualią sportinę veiklą, paslaugų teikėjai (dziudo kovotojai ar kiti individualia sportine veikla užsiimantys sportininkai) gali naudotis paslaugų teikimo laisvės Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 56 – 62 str. jiems numatytomis teisėmis net ir tada, kai paslaugų gavėjas tiesiogiai neatsilygina paslaugų teikėjui⁸⁶. Taip pat, iš byloje pateiktų faktinių aplinkybių yra aišku, kad sportininkė C. Delière dėl vykdomos sportinės veiklos buvo gavusi skatinamąją stipendiją toliau treniruotis, taip pat buvo remiama vietinio banko ir automobilių gamyba užsiimančios įmonės. Nors Europos Teisingumo Teismas dėstė argumentus dėl klausimo, ar šios Belgijos sportininkės vykdoma veikla gali būti pripažinta kaip ekonominio pobūdžio veikla, aiškus atsakymas nebuvo pateiktas. Europos Teisingumo Teismas konstatavo, kad į klausimą, ar C. Delière vykdoma veikla gali būti pripažįstama ekonomine veikla (paslaugų teikimu), remdamasis visa bylos medžiaga gali atsakyti tik nacionalinis teismas. Tuo atveju, jei C. Delière vykdoma veikla būtų pripažįstama ekonominio pobūdžio veikla (paslaugų teikimu), itin

⁸⁶ Europos Teisingumo Teismo 2000 m. balandžio 11 d. sprendimas sujungtose bylose Nr. C-51/96 ir C-191/97, *Christelle Delière prieš Ligue francophone de judo et disciplines associées ASBL* (2000), ETA I-02549. Para 56.

svarbu nustatyti, ar taisyklės, kuriomis yra ribojama dziudo kovotojų teisė dalyvauti svarbiausiose dziudo kovose, neprieštarauja paslaugų teikimo laisvės nuostatomis, išdėstytoms Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 56 – 62 str. Skirtingai nei byloje *Union Royale Belge Sociétés de Football Association ir kiti prieš J. M. Bosman*, šioje byloje ginčijamos dziudo organizacijų taisyklės neriboja sportininkų galimybes įsidarbinti. Taip pat jose pateikiamos sąlygos, kurias sportininkai turi atitikti, norėdami dalyvauti tam tikrose varžybose, nėra susijusios su jų pilietybe⁸⁷.

Europos Teisingumo Teismas nusprendė, kad, jeigu sportininko vykdoma veikla būtų pripažinta ekonominio pobūdžio veikla, tokios taisyklės, pagal kurias dziudo kovotojas, norėdamas dalyvauti tarptautinėse individualaus sporto varžybose, privalo gauti nacionalinės sporto šakos federacijos leidimą, nebūtų laikomos paslaugų teikimo laisvės ribojimu. Teismas išaiškino, kad sudaryti sąlygas dalyvauti tokio pobūdžio varžybose visiems dziudo kovotojams yra pernelyg sudėtinga. Nors byloje analizuojamos taisyklės iš esmės gali sudaryti išpūdį, kad vienos kategorijos dziudo kovotojams yra sudaromos geresnės sąlygos dalyvauti turnyruose negu kitiems, tai negali būti pripažįstama paslaugų teikimo laisvės apribojimu⁸⁸.

Mokslinėje literatūroje teigiama, kad byloje *Christelle Delière prieš Ligue francophone de judo et disciplines associées ASBL* priimtas sprendimas yra reikšmingas tuo, jog taisyklės, pagal kurias į varžybas atrenkami sportininkai, nebūtinai pasireiškia kaip paslaugų teikimo laisvės (Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 56 ir paskesnių straipsnių prasme) ribojimas⁸⁹. Toks Europos Teisingumo Teismo išaiškinimas leidžia sportui išlaikyti savo identitetą. Akivaizdu, kad kai kurios sporto šakos savo taisyklėse turi nuostatų, kurios, jas pripažinus pagrindinių Europos Sąjungos teisių ir laisvių ribojimu ar pažeidimu, sudarytu kliūtis minėtos sporto šakos varžybų tęstinumui ar net egzistavimui. Sprendimas byloje *Christelle Delière prieš Ligue francophone de judo et disciplines associées ASBL* yra svarbus ir dėl to, kad tam tikros su sportu susijusios

⁸⁷ Europos Teisingumo Teismo 2000 m. balandžio 11 d. sprendimas sujungtose bylose Nr. C-51/96 ir C-191/97, *Christelle Delière prieš Ligue francophone de judo et disciplines associées ASBL* (2000), ETA I-02549. Para 61.

⁸⁸ *Ibid.* Para 66.

⁸⁹ PARRISH, R. *Sports Law and Policy in the European Union*. Manchester: Manchester university press, 2003. P. 104.

federacijų numatytos taisyklės dėl išimtinai sportinio pobūdžio negali būti iš karto pripažįstamos kaip neregamentuojamos Europos Sąjungos teisės⁹⁰. Turi būti įvertintas kiekvienos sportinės veiklos ekonomiškumo pobūdis, o tik tada sporto organizacijos taisyklė gali būti vertinama per Europos Sąjungos teisės spektrą.

3.2. Profesionaliojo sportininko vykdomos individualios sportinės veiklos ribojimo dėl priemonių, kuriomis yra trukdoma konkurencijai, ypatumai

Atsižvelgiant į Europos Komisijos (dabar – Europos Sąjungos Komisija) priimtą Baltąją knygą dėl sporto, dopingas kelia grėsmę sportiniams principams visame pasaulyje. Jis neigiamai veikia sporto įvaizdį, kelia rimtą pavojų sveikatai ir pažeidžia atviros ir sąžiningos konkurencijos principą⁹¹. Toliau nagrinėjant individualiu sportu užsiimančio profesionalaus sportininko teisinį statusą, yra būtina atskleisti bylos *David Meca-Medina, Igor Majcen prieš Europos komisiją*⁹² esmę. Šioje byloje buvo susidurta su skirtingu galimai Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo nuostatas pažeidžiančių Tarptautinės plaukimo federacijos Dopingo komiteto taisyklių vertinimu, taip pat konkurencijos taisyklių pagal Europos Sąjungos teisę pažeidimais.

Nagrinėjamos bylos metu profesionalūs sportininkai David Meca-Medina ir Igor Majcen buvo pasaulyje garsūs ilgų distancijų plaukikai. Per 1999 m. Brazilijoje vykusį šios vandens sporto šakos čempionatą šie profesionalieji sportininkai užėmė pirmąsias dvi vietas, tačiau po varžybų atliekant dopingo kontrolę jų organizmuose buvo rasta draudžiamo preparato – nandrolono. 1999 m. plaukikams paskelbtas jiems nepalankus Tarptautinės plaukimo federacijos Dopingo komiteto sprendimas – diskvalifikacija 4 metams. Po beveik 2 metus trukusio apeliacinio proceso, šio klausimo sprendimo

⁹⁰ BOGUSZ B.; CYGAN, A.; SZYSZCZAK, E. *The regulation of sport in the European Union*. Bodmin, Cornwall: MPG books Ltd, 2007. P. 52.

⁹¹ 2007 m. liepos 11 d. Europos Komisijos priimta Baltoji knyga dėl sporto. Liuksemburgas: Europos Bendrijų oficialiųjų leidinių biuras, 2007.

⁹² Europos Teisingumo Teismo 2006 m. liepos 18 d. sprendimas byloje Nr. C-519/04, *David Meca-Medina ir Igor Majcen prieš Europos Komisiją* (2006), ETA I-06991.

skirtingose institucijose, sportininkų skundas pasiekė Europos Komisiją (dabar – Europos Sąjungos Komisija). Plaukikai David Meca-Medina ir Igor Majcen skunde Europos Komisijai ginčijo Tarptautinio olimpinio komiteto ir Tarptautinės plaukimo federacijos taisyklių ir su dopingo kontrolės įgyvendinimu susijusios praktikos nesuderinamumą su tuo metu galiojusiomis Europos Sąjungos teisės aktuose įtvirtinomis taisyklėmis konkurencijos ir paslaugų teikimo laisvės srityse⁹³. Taip pat buvo abejojama maksimalios draudžiamų preparatų kiekio organizme ribos nustatymu, teigiama, kad 2 ng/ml riba yra mokliškai nepagrįsta ir gali eliminuoti nekaltus ar tiesiog neatsargius sportininkus. Sportininkų pozicija buvo aiški – skunde jie įrodinėjo, kad Dopingo komiteto įgyvendinamos taisyklės pažeidžia sportininkų ekonomines laisves (konkrečiai byloje – paslaugų teikimo laisvę) ir konkurencijos taisykles pagal Europos Bendrijos sutarties 81 ir 82 straipsnių (dabar – Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 101 ir 102 straipsniai) nuostatas.

Europos Komisijai (dabar – Europos Sąjungos Komisija) atmetus šių profesionalių sportininkų skundą, D. Meca-Medina ir Igor Majcen pateikė ieškinį Pirmosios instancijos teismui dėl ginčijamo sprendimo panaikinimo⁹⁴. Pirmosios instancijos teismo sprendimu šie sportininkų D. Meca-Medina ir Igor Majcen argumentai buvo atmesti kaip nepagrįsti. Pirmosios instancijos teismas konstatavo, kad:

- Europos Bendrijos sutarties 39 ir 49 (dabar – Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 45 ir 56 str.) straipsniuose numatyti draudimai yra taikomi sporto srityje priimtoms taisyklėms, susijusioms su ekonominiu aspektu, kurį gali įgyti sportinė veikla. Pirmosios instancijos teismas taip pat atkreipė dėmesį į tai, kad šiose Europos Bendrijos sutarties (dabar – Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo) nuostatose numatyti draudimai nėra prilyginami išimtinai sportinio pobūdžio taisyklėms, kurios yra susijusios tik su sporto klausimais ir nebūdingos ekonominei veiklai⁹⁵;

⁹³ Europos Teisingumo Teismo 2006 m. liepos 18 d. sprendimas byloje Nr. C-519/04, *David Meca-Medina ir Igor Majcen prieš Europos Komisiją* (2006), ETA I-06991. Para 16.

⁹⁴ Pirmosios instancijos teismas gali nagrinėti ieškinius dėl anuliavimo arba neveikimo, pateiktus prieš Europos Sąjungos institucijas.

⁹⁵ Europos Teisingumo Teismo 2006 m. liepos 18 d. sprendimas byloje Nr. C-519/04, *David Meca-Medina ir Igor Majcen prieš Europos Komisiją* (2006), ETA I-06991. Para 7.

- kadangi vien sportinio pobūdžio taisyklės nėra būdingos ekonominei veiklai, jos nepatenka ir į Europos Bendrijos sutarties 39, 49, 81 ir 82 straipsnių (dabar – Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 45, 56, 101, 102 str.) taikymo sritį⁹⁶.

Apeliaciniame skunde, kuriuo prašoma panaikinti Pirmosios instancijos teismo sprendimą, plaukikai D. Meca-Medina ir I. Majcen laikėsi pozicijos, kuri grindžiama argumentais, jog Pirmosios instancijos teismas padarė teisės klaidą, tai yra nurodė, kad ginčijamos dopingo taisyklės nepatenka į Europos Bendrijos sutarties 49, 81 ir 82 straipsnių (dabar – Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 45, 56, 101, 102 str.) taikymo sritį. Taip pat skunde buvo teigiama, kad Pirmosios instancijos teismo sprendimas iškraipo ginčijamo Komisijos sprendimo turinį, neatitinka formalių reikalavimų, jo pagrindai tarpusavyje prieštarauja ir yra nepakankamai motyvuoti. Skundžiamas sprendimas, apeliančių nuomone, buvo priimtas laikantis neteisingos procedūros, Pirmosios instancijos teismui pažeidus teisę į gynybą.

Europos Teisingumo Teismas, sprenddamas paslaugų teikimo laisvės ir konkurencijos nuostatų pagal Europos Sąjungos teisę taikymo anksčiau minėtoms Tarptautinės plaukimo federacijos Dopingo komiteto taisyklėms, pažymėjo, kad Europos Bendrijos sutarties (dabar – Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo) nuostatose esantys draudimai nėra susiję su taisyklėmis, kurios reglamentuoja tik sporto klausimus, ir todėl nebūdingoms ekonominei veiklai⁹⁷. Kita vertus, teismas padarė išvadą, kad vienintelė aplinkybė, jog taisyklės yra išimtinai sportinio pobūdžio, nereiškia, kad asmuo, vykdamas šiomis taisyklėmis reglamentuojamą veiklą, ar institucija, kuri nustatė šią taisyklę, nepatenka į Europos Bendrijos sutarties (dabar – Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo) taikymo sritį. Byloje pažymėta ir tai, kad kai nagrinėjama sportinė veikla patenka į Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo taikymo sritį, jai vykdyti taikomi visi įpareigojimai, kylantys iš įvairių sutarties nuostatų. Europos Teisingumo Teismas pateikė išaiškinimą, kad netgi jei dopingo kontrolės taisyklėse nėra laisvo judėjimo apribojimai, nes jos reglamentuoja tik sporto klausimus, ši aplinkybė nereiškia kad atitinkama sportinė veikla nepatenka į Europos Bendrijos sutarties 81 ir 82 straipsnių (dabar – Sutarties dėl

⁹⁶ Europos Teisingumo Teismo 2006 m. liepos 18 d. sprendimas byloje Nr. C-519/04, *David Meca-Medina ir Igor Majcen prieš Europos Komisiją* (2006), ETA I-06991. Para 8, 9.

⁹⁷ Europos Teisingumo Teismo 1974 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje Nr. 36-74, *B.N.O. Walrave ir L.J.N. Koch prieš Association Union Cycliste Internationale* (1974), ETA 01405. Para 8.

Europos Sąjungos veikimo 101, 102 str.) taikymo sritį⁹⁸. Taigi, manydamas priešingai, Pirmosios instancijos teismas padarė teisės klaidą.

Vertindamas dopingo taisyklių patekimą į Europos Bendrijos sutarties 81 ir 82 str. (dabar – Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 101 ir 102 str.) išdėstytų nuostatų taikymo sritį, Europos Teisingumo Teismas išaiškino, kad nebūtinai kiekvienam susitarimui tarp įmonių ar kiekvienam įmonių asociacijos sprendimui, kurie riboja šalių ar vienos šalies veiksmų laisvę, taikomas Europos Bendrijos sutarties 81 straipsnio 1 (dabar – Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 101 str. 1 d.) dalyje nustatytas ribojimas. Vertinant, ar ši nuostata yra taikytina byloje, pirmiausia reikia atsižvelgti į bendrą kontekstą, kaip buvo priimtas nagrinėjamas įmonių asociacijos sprendimas, ir ypač į jo tikslus. Privaloma išnagrinėti, ar iš to išvedamas konkurenciją ribojantis poveikis yra susijęs su šių tikslų siekimu. Netgi darant prielaidą, kad ginčijamos Dopingo komiteto taisyklės yra laikomos apeliančių judėjimo laisvę ribojančiu įmonių asociacijos sprendimu, jos neturėtų būti su bendrąja rinka nesuderinamas konkurencijos ribojimas Europos Bendrijos sutarties (dabar – Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 101 str.) 81 straipsnio prasme, jei jos pateisinamos teisėtu tikslu. Iš tiesų toks ribojimas yra susijęs su sporto varžybų organizavimu ir tinkama jų eiga, juo siekiama užtikrinti sveiką ir sąžiningą konkurenciją tarp sportininkų.

Europos Teisingumo Teismas išaiškino, kad ginčijamų dopingo taisyklių baudžiamasis pobūdis ir sankcijų, taikomų jų pažeidimo atveju, mastas gali turėti neigiamą poveikį konkurencijai. Jeigu būtų įrodyta, kad sankcijos yra nepagrįstos, dėl jų sportininkui galėtų būti neteisėtai neleidžiama dalyvauti varžybose, ir todėl jos iškraipytų nagrinėjamos veiklos vykdymo sąlygas. Tam, kad nebūtų taikomas Europos Bendrijos sutarties 81 str. 1 d. (dabar – Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 101 str. 1 d.) numatytas draudimas, šiose taisyklėse nustatyti apribojimai neturi viršyti to, kas yra būtina tinkamai sporto varžybų eigai užtikrinti. Profesionalūs sportininkai nenurodė, jog byloje taikytos ir paskirtos sankcijos yra per griežtos, todėl nebuvo nustatyta, kad nagrinėjamos antidopingo taisyklės yra neproporcingos.

⁹⁸ Europos Teisingumo Teismo 2006 m. liepos 18 d. sprendimas byloje Nr. C-519/04, *David Meca-Medina ir Igor Majcen prieš Europos Komisiją* (2006), ETA I-06991. Para 33.

IŠVADOS

1. Europos Teisingumo Teismo bylose priimtuose sprendimuose išskiriama profesionaliojo sportininko samprata, pagal kurią sportine veikla užsiimantis asmuo gali būti suprantamas kaip darbuotojas Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 45 – 48 straipsnių prasme (darbuotojų judėjimo laisvė). Atsižvelgiant į šiose bylose pateiktas situacijas ir Teismo išaiškinimus, visose šiame darbe nagrinėjamos bylose darbuotojų statusą turinčiais asmenimis buvo pripažinti komandiniu sportu užsiimantys profesionalieji sportininkai.

2. Profesionalieji sportininkai gali būti pripažįstami ir atlygintinų paslaugų teikėjais Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 56 – 62 straipsnių prasme (paslaugų teikimo laisvė). Dvejuose šiame darbe analizuojamos bylose *Christelle Delière prieš Ligue francophone de judo et disciplines associées ASBL* ir *David Meca-Medina ir Igor Majcen prieš Europos Komisiją* Europos Teisingumo Teismas pripažino, kad individualią (savarankišką) sportinę veiklą vykdančius profesionalieji sportininkai turi paslaugų teikėjo statusą.

3. Diskriminacijos dėl pilietybės draudimo darbo sąlygų atžvilgiu taikymas Europos Teisingumo Teismo praktikoje, susijusioje su profesionaliuoju sportu, buvo išplėstas per plačiai. Teismas, priėmęs sprendimus bylose *Walrave ir Koch prieš Association Union Cycliste Internationale*, *Gaetano Donà prieš Mario Mantero* ir *Union Royale Belge Sociétés de Football Association ir kiti prieš J. M. Bosman*, sudarė sąlygas nepriklausančių Europos Sąjungai valstybių (sudariusių su Europos Sąjungos valstybėmis narėmis asociacijos steigimo ar partnerystės sutartis) pilietybę turintiems sportininkams dirbti lygiai tokiomis pačiomis sąlygomis, kaip ir valstybių narių piliečiams, t.y. šias dvi atskiras profesionalių sportininkų grupes sulygino.

4. Europos Teisingumo Teismo sprendimas byloje *Union Royale Belge Sociétés de Football Association ir kiti prieš J. M. Bosman* turėjo didelę įtaką žaidėjų perėjimo iš vieno klubo į kitą reglamentavimo pakeitimui. 1995 m. metų Europos Teisingumo Teismo sprendimo priėmimo metu galiojusios UEFA ir FIFA taisyklės dėl žaidėjų perėjimo iš vieno klubo į kitą buvo pripažintos ribojančiomis Europos Sąjungos valstybių narių darbuotojų judėjimo laisvę. Toks sprendimas buvo priimtas dėl taisyklėse įtvirtintų nuostatų, pagal kurias profesionaliojo sportininko buvęs klubas galėjo reikalauti iš naujo klubo žaidėjo perėjimo kompensacijos, nepaisant to, kad tarp buvusio klubo ir profesionaliojo sportininko sudarytos sportinės veiklos sutarties (kontrakto, darbo

sutarties) terminas jau yra suėjęs. Šio sprendimo priėmimas profesionaliesiems sportininkams sudarė sąlygas pilna apimtimi naudotis darbuotojų judėjimo laisvės suteikiamomis teisėmis, geresnėmis sąlygomis įsidarbinti kitose valstybėse narėse įsteigtuose klubuose.

5. Išvestinėje iš *Union Royale Belge Sociétés de Football Association ir kiti prieš J. M. Bosman* byloje *O. Bernard, Newcastle United FC prieš Olympique Lyonnais SASP* pastebimas Europos Teisingumo Teismo praktikos tęstinumas. Siekiant apginti mokymą suteikusių klubų interesus ir tarp šalių pasirašytos sutarties stabilumą, Europos Teisingumo Teismas, nustatydamas kompensacijos už mokymą galimybę, pagrįstai jaunesiems žaidėjams apribojo darbuotojų judėjimo laisvę suteikiamų teisių apimtį.

6. Nei privalomas profesionaliojo sportininko ryšys su atitinkama nacionaline sporto federacija, nei su dopingu susiję apribojimai bylose *Christelle Deliège prieš Ligue francophone de judo et disciplines associées ASBL* ir *David Meca-Medina ir Igor Majcen prieš Europos Komisiją* nebuvo pripažinti Sutartyje dėl Europos Sąjungos veikimo įtvirtintų paslaugų teikimo laisvės ar konkurencijos taisyklių pažeidimais. Abejose bylose įtaką teismo pateiktiems išaiškinimams turėjo išimtinai su sporto varžybų eigos užtikrinimu susiję pateisinimai.

LITERATŪROS ŠARAŠAS

TEISĖS NORMINIAI AKTAI

- 1) Europos Ekonominės Bendrijos steigimo sutartis (1957);
- 2) Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo. OL, 2010, C 83, 53 tomas, p. 47;
- 3) 1968 m. spalio 15 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 1612/68 dėl laisvo darbuotojų judėjimo Bendrijoje. OL, 1968, L 257;
- 4) Konsoliduotas Europos Teisingumo Teismo Procedūros reglamentas. OL, 1991, L 176, 34 tomas, p. 7.
- 5) Lietuvos Respublikos darbo kodeksas. Valstybės žinios, 2002, Nr. 64-2569;
- 6) Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262;
- 7) Lietuvos Respublikos kūno kultūros ir sporto įstatymas. Valstybės žinios. 1996, Nr. 9-215.

SPECIALIOJI LITERATŪRA

- 1) BLANPAIN R. *The Legal Status of Sportsmen and Sportswomen Under International, European and Belgian National and Regional Law*. The Hague: Kluwer Law International, 2003;
- 2) BOGUSZ B.; CYGAN, A.; SZYSZCZAK, E. *The regulation of sport in the European Union*. Bodmin, Cornwall: MPG books Ltd, 2007;
- 3) JUNEVIČIUS, A.; SCHÄFER H. M. *Europos Bendrijos bendrosios rinkos teisė*. Vadovėlis. Kaunas: [s.n.], 2005.
- 4) PARRISH, R. *Sports Law and Policy in the European Union*. Manchester: Manchester university press, 2003;
- 5) PETRYLAITĖ, D.; DAVULIS, T.; PETRYLAITĖ, V. *Europos Sąjungos teisės aktų įgyvendinimas Lietuvos darbo teisėje*. Vilnius: Registrų centras, 2008;
- 6) VĖGĖLĖ, I. *Europos Sąjungos teisė: vidaus rinkos laisvės, konkurencija ir teisės derinimas*. Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Registrų centras, 2011;
- 7) HENDRICKX, F. *The Bernard-case and training compensation in professional football*. European Labour Law Journal, Volume 1, No. 3, 2003, p. 380-397.

- 8) PALIUKĖNAS, A. *Darbo santykių reglamentavimo problematika profesionaliajame sporte*. Šiuolaikinės darbo teisės ir socialinės apsaugos teisės teorinės problemos: tarptautiniai ir nacionaliniai aspektai. Vilnius: Justitia, 2009, p. 144-151;
- 9) PARRISH, R. *The birth of European Union sports law*. Entertainment Law, Vol. 2, No. 2. London: Frank Cass, 2003, p. 20-39;
- 10) VALASEVIČIUS, S. *Profesionaliojo sportininko teisinis statusas Lietuvoje*. UGDYMAS-KŪNO-KULTŪRA-SPORTAS Nr. 2(52). Kaunas: Lietuvos Kūno Kultūros Akademija, 2004, p. 85-90;
- 11) Tarptautinių žodžių žodynas. Sudarytojai BENDORIENĖ, A.; BOGUŠIENĖ, V.; DAGYTĖ, E. [ir kt.]. Atsakomasis redaktorius KINDERYS, A. Vilnius: Alma littera, 2001;
- 12) History: Birth of pro football. Nov. 12: Birth of pro football [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2012 m. kovo 27 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.profootballhof.com/history/general/birth.aspx>> [žiūrėta 2012 m. kovo 27 d.];
- 13) Joint statement by Commissioners Monti, Reding and Diamantopoulou and Presidents of FIFA Blatter and of UEFA Johansson. [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2012-04-06]. Prieiga per internetą: <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/01/209&format=HTML&aged=1&language=EN&guiLanguage=en>> [Žiūrėta 2012-04-06].

PRAKTINĖ MEDŽIAGA

- 1) Europos Teisingumo Teismo 1964 m. liepos 15 d. sprendimas byloje Nr. C-6/64, *Flaminio Costa prieš E.N.E.L.* (1964), ETA 01141;
- 2) Europos Teisingumo Teismo 1974 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje Nr. 36-74, *B.N.O. Walrave ir L.J.N. Koch prieš Association Union Cycliste Internationale* (1974), ETA 01405;
- 3) Europos Teisingumo Teismo 1974 m. spalio 24 d. generalinio advokato J. P. Warner išvada byloje Nr. 36-74, *B.N.O. Walrave ir L.J.N. Koch prieš Association Union Cycliste Internationale* (1974), ETA 01405;
- 4) Europos Teisingumo Teismo 1976 m. liepos 14 d. sprendimas byloje Nr. 13-76, *Gaetano Donà prieš Mario Mantero* (1976), ETA 01333;

- 5) Europos Teisingumo Teismo 1982 m. kovo 23 d. sprendimas byloje Nr. 53/81, *Levin prieš Staatssecretaris van Justitie* (1982), ETA 01035;
- 6) Europos Teisingumo Teismo 1985 m. kovo 7 d. sprendimas byloje Nr. C-32/84, *Van Gend & Loos NV prieš Inspecteur der Invoerrechten en Accijnzen, Enschede* (1985), ETA 00779;
- 7) Europos Teisingumo Teismo 1986 m. liepos 3 d. sprendimas byloje Nr. 66/85, *Lawrie–Blum prieš Land Baden-Württemberg* (1986), ETA 02121;
- 8) Europos Teisingumo Teismo 1988 m. spalio 5 d. sprendimas byloje Nr. 196/87, *Steymann prieš Staatssecretaris van Justitie* (1988), ETA 06159;
- 9) Europos Teisingumo Teismo 1995 m. gruodžio 15 d. sprendimas byloje Nr. C-415/93, *Union Royale Belge Sociétés de Football Association ir kiti prieš J. M. Bosman* (1995), ETA I-04921;
- 10) Europos Teisingumo Teismo 2000 m. balandžio 11 d. sprendimas sujungtose bylose Nr. C-51/96 ir C-191/97, *Christelle Delière prieš Ligue francophone de judo et disciplines associées ASBL* (2000), ETA I-02549;
- 11) Europos Teisingumo Teismo 2000 m. balandžio 13 d. sprendimas byloje Nr. C-176/96, *Jyri Lehtonen ir Castors Canada Dry Namur-Braine ASBL prieš Fédération Royale Belge des Sociétés de Basket-ball ASBL* (2000), ETA I-02681;
- 12) Europos Teisingumo Teismo 2002 m. sausio 29 d. sprendimas byloje Nr. C-162/00, *Land Nordrhein-Westfalen prieš Beata Pokrzepowicz-Meyer* (2002), ETA I-01049;
- 13) Europos Teisingumo Teismo 2003 m. gegužės 8 d. sprendimas byloje Nr. C-438/00, *Deutscher Handballbund eV prieš Maros Kolpak* (2003), ETA I-04135;
- 14) Europos Teisingumo Teismo 2005 m. balandžio 12 d. sprendimas byloje Nr. C-265/03, *Igor Simutenkov prieš Ministerio de Educación y Cultura, Real Federación Española de Fútbol* (2005), ETA I-02579;
- 15) Europos Teisingumo Teismo 2006 m. liepos 18 d. sprendimas byloje Nr. C-519/04, *David Meca-Medina ir Igor Majcen prieš Europos Komisiją* (2006), ETA I-06991;
- 16) Europos Teisingumo Teismo 2008 m. liepos 25 d. nutartis byloje Nr. C-152/08, *Real Sociedad de Futbol SAD ir Nihat Kahveci prieš Consejo Superior de Deportes ir Real Federacion Espanola de Futbol* (2008), ETA I-06291;

- 17) Europos Teisingumo Teismo 2010 m. kovo 16 d. sprendimas byloje Nr. C-325/08, *O. Bernard, Newcastle United FC prieš Olympique Lyonnais SASP* (2010), ETA I-02177;
- 18) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. vasario 21 d. nutartis civilinėje byloje *K. M. prieš UAB „A. Sabonio Žalgirio krepšinio centras“*, 3K-3-65/2011, kat. 19.1; 130.3.2 (S).

TRAVAUX PRÉPARATOIRES

- 1) 2007 m. liepos 11 d. Europos Komisijos priimta Baltoji knyga dėl sporto. Liuksemburgas: Europos Bendrijų oficialiųjų leidinių biuras, 2007.

PROFESIONALIOJO SPORTININKO TEISINIS STATUSAS EUROPOS TEISINGUMO TEISMO JURISPRUDENCIJOJE

SANTRAUKA

Magistro darbe tema *Profesionaliojo sportininko teisinis statusas Europos Teisingumo Teismo jurisprudencijoje* yra atskleidžiama Europos Teisingumo Teismo sprendimuose ir nutartyse pateikiama profesionaliojo sportininko samprata, taip pat analizuojamos svarbiausios bylos, kuriose yra sprendžiamos su Europos Sąjungos teisės aktų taikymu susijusios problemos, kylančios tiek individualiu, tiek komandiniu sportu užsiimantiems profesionaliesiems sportininkams.

Pirmoje tyrimo dalyje yra analizuojamas sportinės veiklos reglamentavimas Europos Sąjungos teisėje, taip pat Europos Teisingumo Teismo vaidmuo reglamentuojant sportą Europos Sąjungos lygmeniu. Šioje dalyje yra išskiriamas ir nagrinėjamas dvejopas profesionaliojo sportininko supratimas – asmuo, užsiimantis sportu gali būti suvokiamas tiek kaip darbuotojų judėjimo laisvę pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos (toliau – Sutartis) veikimo nuostatas įgyvendinantis darbuotojas, tiek kaip paslaugų teikėjas, kuris naudojami Sutartyje įtvirtintos paslaugų teikimo laisvės suteikiamomis teisėmis.

Antroji šio darbo dalis apima komandiniu sportu užsiimančio profesionaliojo sportininko teisinio statuso atskleidimą. Pirmajame skyriuje plėtojama diskriminacijos dėl profesionaliojo sportininko pilietybės problema, o antrajame – profesionaliojo sportininko padėtis, kai tarp sporto organizacijų sutariama profesionaliojo sportininko perėjimo iš vienos sporto organizacijos į kitą.

Paskutinėje darbo dalyje yra plačiau nagrinėjami individualiu sportu užsiimantys profesionalieji sportininkai. Pagrindinės šiai sportininkų grupei kylančios problemos yra atskleidžiamos šioje dalyje analizuojamose bylose *Christelle Delière prieš Ligue francophone de judo et disciplines associées ASBL* ir *David Meca-Medina, Igor Majcen prieš Europos komisiją*.

LEGAL STATUS OF PROFESSIONAL ATHLETE IN THE JURISPRUDENCE OF THE EUROPEAN COURT OF JUSTICE

SUMMARY

The master thesis *Legal Status of Professional Athlete in the Jurisprudence of the European Court of Justice* discloses the concept of professional athlete found in the jurisprudence of the European Court of Justice. The master's work contains a detailed analysis of European Union law on issues arising from both individual and team sports professional athletes.

In the first part of master's work analysis of sports regulation under the European Union law is performed and the role of the European Court of Justice in regulation of sport is examined. This section also approaches the issue of professional athlete's dual understanding – a person engaged in sport can be seen both as an employee, that benefits from free movement of workers under the Treaty on the Functioning of the European Union, as well as service provider (freedom to provide services is applied).

The second part of the master's work discloses the legal status of team sport professional athlete. The first section examines the problem of discrimination based on nationality of professional athlete. The second – professional athlete's status, when the sport organizations agreed on the transfer, otherwise known as the professional athlete's transition from one sport organization to another.

The legal status of professional athletes in the individual sports and the main problems they face are revealed in section number three, where cases *Christelle Delière against Ligue francophone de judo et associées disciplines ASBL* and *David Meca-Medina, Igor Majcen against the European Commission* are analyzed.